

LANDSKAPSSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING

Ny landskapslag om naturvård

1996-97

nr 26

FÖRSLAG

Landskapsstyrelsen föreslår att lagtinget antar en ny landskapslag om naturvård som ersätter den gällande landskapslagen om naturvård.

Lagförslaget innehåller regler om landskapets internationella förpliktelser. Dessa regler är i första hand avsedda att tillämpas vid upprättandet av EG:s Natura 2000-nätverk i landskapet, vilket är påkallat för att fullständigt genomföra rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (43/92/EEG).

Lagförslaget innebär också att en ny skyddsform införs, ett biotopskydd. Förutom det art- och områdesskydd som finns i den gällande lagen, och som föreslås kvarstå, skall landskapsstyrelsen kunna förklara vissa biotoper som särskilt skyddsvärda. De särskilt skyddsvärda biotoperna får inte ändras så att de mister sin särart och sin betydelse för den biologiska mångfalden.

Reglerna för täktverksamhet är i stort sett oförändrade men tillämpningen av dem utvidgas till att gälla även sådant sprängningsarbete som hittills inte varit reglerat i någon lag och som leder till att stora mängder material lösgörs. Det innebär att sådan verksamhet som tidigare varit helt oreglerad blir tillståndspliktig.

Enligt förslaget skall landskapsstyrelsen utfärda bestämmelser för utformningen och placeringen av olika slag av reklam- och informationsskyltar. Skyltar som motsvarar dessa bestämmelser får sättas upp utan någon föregående prövning.

Slutligen föreslås också införandet av en gräns för landskapets ersättningsskyldighet, vilket medför att fastighetsägare blir tvungna att tåla en viss inskränkning av markanvändningen till förmån för naturvården. Enligt förslaget skall fastighetsägaren ha rätt till ersättning i de fall han genom beslut som fattas med stöd av denna lag åsamkas olägenhet som inte är ringa.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Gällande lagstiftning

1.1. Lagstiftningsbehörigheten

Landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om naturvård och friluftsliv enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen (71/91). I begreppet naturvård innefattas även utsläppande av främmande djurarter i naturen. Landskapets lagstiftningsbehörighet omfattar också byggnads- och planväsendet, grannelagsförhållanden, skogsbruk, jakt och fiske samt expropriation av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning.

Utrikeshandel hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Det innebär att handelspolitiska begränsningar av införsel och utförsel av varor regleras av riksorganen. Om begränsningar företas av andra orsaker, till exempel tekniska säkerhetskrav eller av kultur- eller miljöpolitiska skäl, skall behörigheten bedömas utgående från det rättsområde som åtgärderna i sakligt hänseende närmast hänföra sig till (se RP nr 73/1990 s. 75). Det betyder att begränsningar i utrikeshandeln som grundar sig på naturskyddsskäl är landskapets lagstiftningsbehörighet. Beträffande lagstiftning om förbud mot införande av djur och djurprodukter, som enligt 27 § 32 punkten är rikets behörighet, så torde det endast avse import som förbjuds av djurskydds- eller veterinärmedicinska skäl.

När det gäller straffbestämmelserna har landskapet även lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff, utsättande och utdömande av vite samt användning av andra tvångsmedel inom de rättsområden som hör till landskapets behörighet. Lagstiftning om förverkandepåföljd är emellertid rikets lagstiftningsbehörighet.

1.2. Gällande landskapslag om naturvård

Landskapslagen om naturvård är från 70-talet och innehåller dels fridlysningsbestämmelser och dels bestämmelser som syftar till vård av landskapsbilden. Till de förstnämnda hör regler för inrättande av naturreservat och naturminnen både inom landskapsägt område och inom privatägt område. För närvarande finns i landskapet 29 naturreservat och tio naturminnen. Vad gäller artskydd stadgas om en generell fridlysning av alla vilda däggdjur och fåglar, med undantag av dem som nämns i jaktlagen, samt att landskapsstyrelsen i övrigt kan bestämma att växter och andra djur skall fridlysas. Dessutom kan landskapsstyrelsen bestämma att en hotad art skall förklaras som särskilt skyddsvärd vilket enligt

lagen ger ett starkare skydd. Hittills har 72 arter förklarats som särskilt skyddsvärda i landskapet.

Inom ramen för vård av landskapsbilden är skyltning i naturen i regel tillståndspliktig. Även täktverksamhet regleras, det krävs tillstånd för att öppna täkt varvid en täktplan skall göras upp innan tillstånd kan beviljas. Slutligen finns också bestämmelser om rätten till ersättning för intrång i den privata äganderätten. Enligt dem har markägaren rätt att få ersättning för förluster som han åsamkas genom att beslut enligt lagen begränsar nyttjanderätten till marken.

2. Behov av ändring

Den nu gällande landskapslagen om naturvård trädde i kraft år 1977. Den har genomgått ett flertal ändringar av vilka de flesta har gällt regleringen av täkter, som steg för steg har skärpts. Till vissa delar är den gällande lagen fortfarande relevant, men den allmänna synen på naturvården har emellertid förändrats vilket medför att lagen bör anpassas till den utvecklingen. Inom naturvården lägger man numera stor vikt vid bevarandet av den biologiska mångfalden medan man förut huvudsakligen såg till människans behov av rekreation.

Ålands anslutning till Europeiska unionen medför också att vissa krav måste uppfyllas när det gäller naturvårdslagstiftningen i landskapet.

3. Utblick

3.1. Finland

I riket trädde en ny naturskyddslag (FFS 1096/96) i kraft den 1 januari 1997 och följdes i februari av en naturskyddsförordning (FFS 169/97). Den gamla lagen var från år 1923 och ansågs vara tämligen föråldrad. Den nya lagen är avsevärt modernare till sin utformning och ett av reformens viktigaste mål är anpassning till EG-rätten. Lagen innehåller bland annat regler för hur riksomfattande naturskyddsprogram utarbetas, ett förfarande som delvis även tillämpas vid upprättandet av Natura 2000-nätverket i Finland. Man har även infört nya skyddsformer såsom ett generellt skydd av vissa naturtyper (biotoper) och inrättande av landskapsvårdsområden. Utöver det kvarstår de nu existerande skyddsformerna nationalparker, naturreservat samt övriga naturskyddsområden. Nationalparker och större naturreservat inrättas genom lag, mindre naturreservat och övriga naturskyddsområden genom förordning. Beslut om inrättande av landskapsvårdsområden fattas av miljöministeriet eller den regionala miljöcentralen. Dessutom har artskyddsbestämmelserna anpassats så att de motsvarar EG-kraven.

En principiellt viktig förändring är att en så kallad ersättningströskel har införts. Det innebär att en fastighetsägare som till följd av ett beslut med stöd av lagen åsamkas en olägenhet som överskrider denna tröskel, det vill säga som är *betydelsefull*, har rätt till full ersättning från staten. Införandet av denna ersättningströskel medför att ett större ansvar läggs på fastighetsägaren än vad tidigare var fallet.

Till skillnad från den åländska naturvårdslagen innehåller rikslagen inga bestämmelser som reglerar täktverksamhet utan dessa finns i en särskild marktäktslag (FFS 555/81). I sak motsvarar dock marktäktslagens regler de täktbestämmelser som finns i den åländska naturvårdslagen.

3.2. Sverige

Den svenska naturvårdslagen är från år 1964. I lagen regleras tre olika typer av skyddsområden – nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden. Nationalparker inrättas enbart inom område som ägs av staten och det sker genom en så kallad nationalparksförordning. De två andra typerna av skyddsområden kan även inrättas inom privatägda områden. Det som skiljer dem åt är att inrättandet av ett naturreservat kan inskränka på den pågående markanvändningen och därmed berättiga ägaren till ersättning, medan inrättandet av ett naturvårdsområde inte får medföra en dylik inskränkning och följdaktligen inte ger rätt till någon ersättning.

År 1991 infördes biotopskydd. Vissa biotoper som är lätta att känna igen är direkt skyddade i lagen, medan andra blir skyddade först när de har avgränsats i terrängen. Vidare finns regler för strandskydd, tillståndsplikt för markavvattning och täkt samt obligatoriskt samråd före påbörjandet av arbetsföretag som kan komma att ändra naturmiljön väsentligt.

Ersättningsreglerna i den svenska naturvårdslagen skiljer sig från de åländska och finska genom att man där sedan 1970-talet har en ersättningströskel. Enligt den svenska lagen har en fastighetsägare rätt till ersättning om föreskrifter eller förbud som har stöd i lagen medför att "pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten". Den formuleringen har nu också skrivits in i den svenska regeringsformen.

3.3. Europeiska Unionen

Regleringen av naturvården inom Europeiska unionen finns huvudsakligen i två EG-direktiv, rådets direktiv om bevarande av vilda fåglar (79/409/EEG), nedan fågeldirektivet, och rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (92/43/EEG), nedan habitatdirektivet.

Fågeldirektivet innehåller regler för ett generellt skydd av alla fågelarter som finns inom gemenskapens område. Vissa arter ges ett starkare skydd genom att medlemsstaterna

åläggs att vidta åtgärder för att bevara deras livsmiljö genom att inrätta särskilda skyddsområden och på så sätt säkerställa arternas överlevnad och fortplantning. Man lägger också vikt vid att motsvarande åtgärder vid behov skall vidtas för att skydda regelbundet återkommande flyttfåglar, med avseende på deras häcknings- och rastplatser.

Habitatdirektivets syfte är att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer och arter. Ett nyckelbegrepp i direktivet är *gynnsam bevarandestatus*. Att en art eller en livsmiljö har en gynnsam bevarandestatus innebär att förhållandena är sådana att den är livskraftig på lång sikt. För att uppnå direktivets syfte skall ett ekologiskt nätverk upprättas under beteckningen Natura 2000. Nätverket skall bestå av särskilda bevarandeområden där de livsmiljöer och arter som anges i direktivets bilagor förekommer. Vissa av de regler som uppställs för dessa områden skall även gälla för de särskilda skyddsområden som inrättas med stöd av fågeldirektivet.

Förutom dessa två EG-direktiv finns ytterligare ett, rådets direktiv om införsel i medlemsstaterna av skinn från vissa sälungar och produkter av sådana skinn (83/129/EEG). Enligt direktivet skall medlemsstaterna förbjuda import i kommersiellt syfte av skinn från kutar av arterna klappmyts och grönländssäl.

Slutligen har rådet nyligen antagit förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem. Den ersätter en tidigare förordning (EEG) nr 3626/82 om tillämpningen av konventionen om internationell handel med hotade arter av den vilda floran och faunan. En EG-förordning är direkt tillämpbar rätt i landskapet utan att ytterligare genomföras i landskapslagstiftningen. Den nya förordningen kräver dock, liksom den tidigare, att myndigheter utpekade för handhavande av vissa angivna uppgifter såsom att bevilja tillstånd samt utfärda intyg.

4. Förslagets huvudpunkter

4.1. Införande av biotopskydd

Med stöd av den gällande lagen kan enskilda områden fredas som naturreservat eller naturminnen. Hotade arter kan förklaras som särskilt skyddsvärda vilket betyder att även den biotop fredas där arten förekommer. Dessa instrument kan emellertid inte anses tillräckliga när det gäller att uppnå målsättningen att bevara och främja den biologiska mångfalden i landskapet. Inrättandet av naturreservat och naturminnen är en långsam och ofta även kostsam process, åtminstone när det gäller naturreservat. För att skyddet av de särskilt skyddsvärda arternas biotoper skall vara effektivt krävs en noggrann inventering. Genom att införa ett skydd som gäller generellt för vissa biotoper får man ett effektivt instrument i strävandet att bevara mångformigheten i naturen, ett instrument som inte i det enskilda fallet är avhängigt av något byråkratiskt förfarande.

Skyddet är avsett att omfatta biotoper som är väsentliga för bevarandet av den biologiska mångfalden. Sådana biotoper skall genom landskapsförordning förklaras som särskilt skyddsvärda på motsvarande sätt som föreskrivs för särskilt skyddsvärda arter. I den gällande lagen finns redan bestämmelser om särskilt skyddsvärda arter och förslaget innebär att samma bestämmelser skall tillämpas för särskilt skyddsvärda biotoper, förutom att både arter och biotoper förklaras som särskilt skyddsvärda genom en landskapsförordning i stället för som hittills genom landskapsstyrelsens beslut. En särskilt skyddsvärd biotop är en sådan biotop som är begränsad till sin storlek, som förekommer relativt sparsamt och som är avgränsad från sin omgivning. Det faktum att sådana biotoper är klart avgränsade från omgivningen betyder att de är lätta att identifiera och det krävs därför inte något särskilt formellt förfarande för att skyddet skall träda ikraft. I princip är det förbjudet att vidta åtgärder inom en särskilt skyddsvärd biotop eller dess närområde om åtgärderna kan leda till att biotopen förändras.

4.2. Upprättandet av Natura 2000-nätverket

Enligt artikel 3 i habitatdirektivet skall ett sammanhängande europeiskt ekologiskt nät av särskilda bevarandeområden upprättas under beteckningen Natura 2000. Enligt direktivets artikel 7 skall också de skyddsområden som klassificerats i enlighet med fågeldirektivet omfattas av samma reglering. Medlemsstaterna skall i enlighet med de kriterier som anges i habitatdirektivet göra upp en förteckning över områden som man anser att skall omfattas av Natura 2000-nätverket. Förteckningen skall sändas till kommissionen som slår fast vilka områden i listan som är av gemenskapsintresse. Därefter är det medlemsstatens skyldighet att skydda dessa områden genom att utse dem till särskilda bevarandeområden. Enligt direktivets artikel 4.4 skall man då fastställa prioriteringar mot bakgrund av den betydelse området har, dels för att möjliggöra att en gynnsam bevarandestatus hos en livsmiljötyp eller en art bibehålls eller återställs och dels för att nätverket skall bli sammanhängande. Dessutom skall prioriteringarna fastställas mot bakgrund av den risk för försämring eller förstörelse som området är utsatt för.

Enligt förslaget skall de bestämmelser som reglerar upprättandet av nätverket ges en generell utformning. På så sätt finns inget behov av lagändring i fall att nätverkets namn skulle ändras eller om det skulle uppstå krav på andra liknande nätverk i något annat sammanhang. De båda begreppen särskilt skyddsområde och särskilt bevarandeområde bör dock nämnas i lagtexten för att uppfylla direktivens krav.

Redan när kommissionen har fattat beslut om att ett område är av gemenskapsintresse skall vissa bestämmelser i direktivet tillämpas till skydd för området (artikel 6.2–4). Dessa regler skall enligt habitatdirektivet även tillämpas för de områden som anmäls med stöd av fågeldirektivet. Bestämmelserna rör bedömning av planer eller projekt som kan påverka ett område på ett betydande sätt och säger att en bedömning skall göras med avseende på

konsekvenserna för målsättningen med områdets skydd. Ett godkännande får ges endast när det står klart att det berörda området inte kommer att ta skada. Regler för denna bedömning av projekt och planer faller inom ramen för lagstiftningen om miljökonsekvensbedömningar. När det gäller projekt som skall föregås av en miljökonsekvensbedömning omfattar denna även en sådan bedömning som avses i direktivet. Dessutom är avsikten att införa ytterligare bestämmelser om att en bedömning med avseende på de områden som ingår i Natura 2000-nätverket skall göras i miljöberättelser. Dessa bestämmelser bör införas i landskapsförordningen om miljöberättelser och miljökonsekvensbedömningar (33/95).

Processen för att upprätta Natura 2000-nätverket har för landskapets del redan startat genom att ett förslag har utarbetats på tjänstemannanivå. Förslaget kungjordes den 20 augusti 1996 och fanns därefter framlagt på kommunkanslierna och landskapsstyrelsens registratorskontor för att den som berördes skulle ha möjlighet att yttra sig över det. Dessutom skickades förslaget på remiss till samtliga kommuner, Ålands producentförbund, Ålands skogsvårdsförening, Ålands Natur och Miljö samt Ålands fågelskyddsförening. Remisstiden gick ut i oktober 1996 och därefter har förslaget bearbetats med beaktande av de yttranden som givits. Man arbetar nu med att färdigställa förslaget så att landskapsstyrelsen formellt skall kunna anta det så snart den här lagen har trätt i kraft. Avsikten är att inte föreslå något område mot fastighetsägarens vilja.

Habitatdirektivets syfte har tolkats så att man vill upprätta ett nätverk som går utanför de ramar enligt vilka områden hittills har skyddats med stöd av nationella bestämmelser. Varje medlemsstat i Europeiska Unionen har sina egna instrument för att skydda naturen, såsom nationalparker, naturreservat, naturskyddsområden m.m. Tanken är att nätverket Natura 2000 skall vara vidare men samtidigt mer flexibelt. Därför föreslås här att sådana områden som skall ingå i nätverket inte bara skall kunna inrättas som naturreservat enligt naturvårdslagen eller fridlysas som fågel- eller salskyddsområden med stöd av jaktlagen, utan att man även skall kunna genomföra skyddet genom ett avtal med fastighetsägaren. Genom ett sådant förfarande deltar fastighetsägaren i skyddsprocessen och kan då vara med och påverka skyddets utformning.

4.3. Vård av landskapsbilden och skyltning i naturen

Landskapet Åland är ett samhälle som i hög grad är beroende av turism. Av det följer att informationen spelar en mycket viktig roll både för turisterna och för turistföretagarna och i förlängningen för hela landskapet. Det har på olika håll funnits önskemål om att skyltningen skulle regleras mindre strikt och att det borde finnas större möjligheter till en mer individuell skyltning än vad som finns inom ramen för gällande lagstiftning. Därför föreslås här ett mer flexibelt förfarande genom att landskapsstyrelsen får möjlighet att utfärda generella bestämmelser om reklamskyltars utformning och placering. Bara sådana

skyltar som motsvarar landskapsstyrelsens bestämmelser får sättas upp utanför planerat område. Förslaget betyder att skyltningen inte längre är tillståndspliktig utan i stället föremål för kontroll i efterhand. Visar det sig då att en skylt inte motsvarar bestämmelserna kan landskapsstyrelsen förelägga den ansvarige att ta ner skylten.

En följd av förslaget till ny kommunallag (framst. nr 3/1996–97) är att vissa befogenheter överförs till kommunen när det gäller att förhindra förfulande av landskapsbilden. Det är de befogenheter som hittills har kunnat överföras till kommunen inom ramen för försöket med frikommuner som nu föreslås bli permanenta. Landskapsstyrelsen är dock av den åsikten att ansvaret för att förhindra förfulande av landskapsbilden som sådant bör läggas på kommunen. Det finns ingen anledning att dela upp dessa befogenheter mellan landskapet och kommunerna eftersom man inte kan anta att man på landskapsnivå skulle besitta större kompetens än man gör på kommunal nivå, när det gäller att bedöma huruvida förfallna byggnader eller upplagrat material förfular landskapsbilden. Detsamma gäller för bestämmelsen om nedskräpning, även övervakningen av den föreslås bli överförd till kommunen.

4.4. Reglering av täkter

Bestämmelserna om täktverksamhet skrivs till en del om för att göra lagtexten klarare än vad den är för närvarande. Enligt förslaget skall de aktsamhetsregler som finns i den gällande lagen utvidgas så att kravet på hänsyn skall gälla för alla täkter. Aktsamhetsreglerna skall gälla all verksamhet som regleras av täktbestämmelserna oavsett om det krävs täkttillstånd eller inte. Dessutom föreslås en utvidgning av täktbestämmelsernas tillämpningsområde. Det har konstaterats att vissa typer av verksamhet som medför stora förändringar i naturmiljön är helt och hållet oreglerade i gällande lagstiftning. Exempelvis finns det inget som hindrar omfattande sprängningsarbete såvida det inte är att betrakta som täkt eller utgör förarbete för byggande. Sådan verksamhet utförd i känslig miljö, till exempel i den yttre skärgården, innebär ofrånkomligen att oersättliga naturvärden förstörs. Landskapsstyrelsen föreslår därför att täktbestämmelserna inklusive aktsamhetsreglerna skall tillämpas även för sprängningsarbete som medför att betydande mängder material lösgörs. Dessutom föreslås att även husbehovstäkt som innefattar sådant sprängningsarbete i regel skall vara tillståndspliktig. Vid bedömningen av huruvida täkttillstånd krävs för en viss verksamhet skall man i framtiden inte enbart beakta verksamhetens syfte utan även dess resultat.

Liksom enligt den gällande lagen krävs inget täkttillstånd för sådan verksamhet som prövas enligt annan lagstiftning. Täkter kan bland annat prövas enligt byggnads-, vatten- och väglagstiftningen. Tanken är att man till exempel inte skall behöva ha både byggnadslov och täkttillstånd i de fall där byggandet omfattar täktverksamhet. Som ett förtydligande föreslås att det uttryckligen skall krävas att det finns ett tillstånd eller en godkänd plan

innan täktverksamheten inleds. Dessutom är man skyldig att vid tillämpning av annan lagstiftning beakta både de generella hänsynsbestämmelserna i lagen och de mer specifika aktsamhetsreglerna för täktverksamhet.

Utöver det ovan nämnda föreslås mindre justeringar i syfte att göra tillämpningen av reglerna mer effektiv. Hit hör till exempel förslag till strängare straff för öppnande av täkt utan tillstånd. Dessutom föreslås att landskapsstyrelsen skall ha möjlighet att överföra ansvaret för övervakningen av täktverksamhet till kommunen. Det skall då ske genom överenskommelse antingen för en enskild täkt eller generellt för täktverksamhet. Genom att på detta sätt delegera övervakningen kan den göras mer effektiv till följd av att den som ansvarar för övervakningen får ett relativt sett litet antal täkter att övervaka. Dessutom har kommunen som övervakare fördelen av en större lokalkännedom. Samtidigt talar förfarandet med överenskommelser för att endast de kommuner som anser sig ha tillräcklig kompetens för uppgiften åtar sig att övervaka täktverksamhet. Det vore däremot inte ändamålsenligt att överföra ansvaret för tillståndsgivningen till kommunerna eftersom risken för att man då förlorar helhetsgreppet över täktverksamheten är alltför stor. För att behålla helhetsgreppet vad övervakningen beträffar ställs naturligtvis höga krav på formuleringen av de föreskrifter som skall gälla för respektive täkt.

4.5. Ersättningsreglerna

Att skydda naturen innebär ofta restriktioner av olika slag och inte sällan sådana som påverkar den enskilde fastighetsägaren. Å den ena sidan är äganderätten grundlagsskyddad liksom rätten till full ersättning när egendom exproprieras (jmf 12 § regeringsformen). Å andra sidan har man i modern tid alltmer övergått till att se på naturen som något som alla har skyldighet att skydda och bevara. Man kan då hävda att det inte finns någon absolut rätt för någon att förorsaka irreparabla skador på naturen. Resonemanget grundar sig på tesen att man har rätt att bruka naturresurserna – men inte förbruka dem. I det sammanhanget bör man även beakta ansvaret inför kommande generationer. Även detta ansvar är nu grundlagsstadgat. Efter grundlagsreformen 1995 lyder 14 a § 1 mom. regeringsformen: "Var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet".

Ovannämnda reform föranleder landskapsstyrelsen att föreslå en undre gräns för landskapets ersättningsskyldighet. I praktiken har en sådan gräns redan fungerat vid tillämpningen av den gällande lagen genom att fastighetsägarna i de flesta fall inte har krävt någon ersättning för obetydliga förluster. Men enligt den gällande lagens skrivning har fastighetsägaren rätt att kräva ersättning även för en mycket liten förlust. Innebörden av den föreslagna gränsen är att fastighetsägare får tåla en viss inskränkning av rätten att använda sin egendom utan att därför ha rätt till ersättning. Ersättning skall endast utgå i de fall då fastighetsägaren till följd av ett beslut med stöd av naturvårdslagen åsamkas *olägenhet som inte är ringa*. Avsikten är att koppla samman det biotopskydd som föreslås

i skogslagen med motsvarande skydd i naturvårdslagen genom att använda samma gräns för landskapets ersättningsskyldighet. På så sätt skyddas de biotoper som är i behov av ett relativt starkt skydd enligt naturvårdslagen. Detta skydd kan ge upphov till så omfattande inskränkningar i markanvändningen att landskapet kan bli ersättningsskyldigt. De biotoper som skyddas enligt skogslagen är sådana biotoper som kräver att vissa hänsyn tas men vars skydd inte skall medföra mer än ringa olägenhet för fastighetsägaren.

Genom införande av den föreslagna gränsen påförs fastighetsägarna en skyldighet att stå ut med att naturvårdshänsyn i viss mån kan begränsa användningen av deras mark. När gränsen överskrids har fastighetsägaren rätt till full ersättning för den olägenhet han åsamkats. Försättningsvis skall också fastighetsägaren ha rätt till full ersättning när det blir frågan om inlösning av mark.

5. Ärendets beredning

Förslaget har utarbetats på basen av utredningen Översyn av naturvårdslagen (ÅUS 1996:13). Utredningen skickades på remiss till kommunerna, Ålands producentförbund, Ålands skogsvårdsförening, Ålands Natur och Miljö samt Ålands fågelskyddsförening.

6. Förslagets ekonomiska, organisatoriska och miljömässiga verkningar

6.1. Ekonomiska verkningar

Bestämmelserna för områdesskyddet har i sig inte några ekonomiska verkningar, utan effekterna är beroende av hur många och vilka områden man i framtiden vill skydda. Den föreslagna gränsen för landskapets ersättningsskyldighet har inte någon betydelse i det sammanhanget förutom möjligtvis vid inrättandet av naturminnen. Inrättandet av naturreservat sker antingen genom inlösning varvid gränsen inte tillämpas, eller genom överenskommelse varvid begränsningen av markanvändningen blir så stor att gränsen överskrids.

Gränsen för landskapets ersättningsskyldighet har en viss betydelse inom biotop- och artskyddet vilket kan minska de ekonomiska verkningarna av det föreslagna biotopskyddet för landskapets del. De biotoper som för närvarande skulle vara i behov av skydd är sådana att de endast i undantagsfall ger ekonomisk avkastning. Därför torde det varken finnas behov av att utnyttja dem eller, om så ändå är fallet, ge upphov till annat än ringa olägenhet om fastighetsägaren nekas göra det. Till följd av den föreslagna gränsen kan heller inte biotopskyddets ekonomiska verkningar bli mer än obetydliga för den enskilde fastighetsägaren.

Upprättandet av Natura 2000-nätverket leder ofrånkomligen till ökade utgifter för landskapet, utgifternas storlek är dock omöjliga att förutsäga i detta skede. Kostnaderna är

beroende av vilka områden som skall omfattas av nätverket, på vilket sätt de skyddas och i vilken omfattning EU deltar i finansieringen.

Slutligen bör påpekas att för att uppnå de målsättningar som uppställs för naturvården i och med denna lag krävs en stor insats när det gäller information till allmänheten. Det gäller först och främst innebörden av de nya bestämmelser som ingår i lagen, såsom upprättandet av Natura 2000-nätverket och införandet av biotopskyddet, men också myndigheternas syften med naturvårdslagstiftningen i övrigt. Det medför vissa kostnader men på lite längre sikt bör det komma landskapet till godo i form av en större förståelse för de åtgärder som vidtas till förmån för naturen.

6.2. Organisatoriska verkningar

Förslaget har inga direkta organisatoriska verkningar. Däremot kan större personella resurser komma att behövas inom ramen för den nuvarande organisationen, till följd av att nya arbetsuppgifter tillkommer. På landskapsnivå förutsätter upprättandet av Natura 2000-nätverket dels inventering av områden och dels förhandlingar med fastighetsägare, i hög grad än vad inrättandet av naturreservat hittills har gjort.

Biotopskyddet kan ge upphov till arbetsuppgifter i den mån biotopernas gränser behöver fastställas och det inkommer ansökningar om undantag från skyddet. Dessa uppgifter förmodas dock inte bli så omfattande. Den utökade tillämpningen av täktbestämmelserna innebär att det kommer att finnas fler täkttillståndsärenden att behandla.

Ett flertal övervakningsuppgifter överförs till kommunal nivå. Av de uppgifter som överförs är det övervakningen av täktverksamheten som kan komma att medföra behov av ökade personalresurser. Behovets omfattning är dock svårt att förutsäga och kommer att variera från kommun till kommun inte minst beroende av i vilken utsträckning övervakningen överförs till kommunerna. I den frågan bör varje enskild kommun göra en bedömning av hur mycket man kan åta sig.

Slutligen kan det behov av information som nämns i föregående avsnitt komma att kräva större personalresurser kanske främst inom landskapsstyrelsen.

6.3. Miljömässiga verkningar

Det generella hänsynskrav som ingår i förslaget är ett uttryck för den moderna synen på naturen och naturvärdena. Det betyder att man skall ta hänsyn till naturen vid all slags verksamhet liksom vid tillämpning av all lagstiftning och vid allt myndighetsutövande och därvid fråga sig hur en planerad åtgärd kan ske så att minsta möjliga skada på naturen uppstår.

Förslagets grundläggande syfte är att främja bevarandet av den biologiska mångfalden och ett hållbart nyttjande av naturresurserna. Det föreslagna biotopskyddet ger möjlighet att skydda ett relativt stort antal biotoper genom en landskapsförordning, inte bara de biotoper som föreslås i detta skede utan även andra biotoper som i framtiden kan behöva skydd. Möjligheten att delegera övervakningen av täktverksamheten till kommunerna leder till att övervakningen kan bli effektivare och att man bättre kan kontrollera täktverksamhetens påverkan på naturmiljön. Utvidgningen av täktbestämmelsernas tillämpning medför att ytterligare verksamhet omfattas av ovan nämnda kontroll. Det rör sig troligtvis inte om så många fall, men de fall som hittills har förekommit har inneburit allvarliga skador på naturmiljön. Även om man i framtiden inte kan förhindra sådan verksamhet bör man åtminstone kunna lindra de skador som den medför.

DETALJMOTIVERING

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Lagens syfte. I enlighet med den rådande synen på naturen omfattas naturvården av tre olika delområden. Naturen skall vårdas för sitt egenvärde, vilket även inkluderar vård av landskapsbilden som bör bevaras för skönhetsupplevelsens skull. Dessutom skall den biologiska mångfalden bevaras på tre olika plan, mångfald av individer inom en art, mångfald av arter samt mångfald av ekosystem. Slutligen skall man sträva till ett hållbart nyttjande av naturtillgångarna och den naturliga omgivningen, vilket sammanhänger med de båda tidigare nämnda målsättningarna. Uppräkningen av de tre delområdena är på intet sätt rangordnande utan de skall anses vara av lika stor vikt.

Paragrafen innehåller dessutom en bestämmelse om att man vid tillämpningen av lagen skall eftersträva en gynnsam skyddsnivå för de biotoper och arter som finns i landskapet. Detta är en direkt hänvisning till det krav som ställs i rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (43/92/EEG), nedan habitatdirektivet. Enligt direktivet skall medlemsstaterna se till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer samt arter av vilda djur och växter. Att begreppet "skyddsnivå" valts i stället för "bevarandestatus" har enbart språkliga orsaker, med gynnsam skyddsnivå avses i detta sammanhang detsamma som man i habitatdirektivet avser med gynnsam bevarandestatus. Skyddsnivån för en biotop är gynnsam då dess naturliga utbredningsområde och totala areal räcker till för att på lång sikt trygga att dess struktur och funktion bibehålls, samt då skyddsnivån är gynnsam för de arter som är karaktäristiska för biotopen. Skyddsnivån för en art är gynnsam då arten på lång sikt kan upprätthålla sin

livskraft i sin naturliga omgivning. Vid tillämpningen av lagen skall man dessutom ta hänsyn till vissa andra aspekter samt regionala och lokala särdrag.

2 § Ansvarsregler. Landskapsstyrelsen anser att det skall vara en angelägenhet för alla att verka för att lagens syfte uppnås, med andra ord för de målsättningar som räknas upp i föregående paragraf. Enligt den gällande lagens 2 § skall landskapet och kommunerna verka för naturvården. Här utvidgas alltså denna förpliktelse till att gälla även för enskilda, i linje med 14 a § regeringsformen enligt vilken var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald.

Paragrafen innehåller även ett generellt krav på att man vid all slags verksamhet skall undvika att skada naturen och därmed också landskapsbilden. Om det inte går att undvika skador skall man åtminstone vidta åtgärder för att motverka eller minska skadan. Även denna bestämmelse har ett starkt stöd i 14 a § regeringsformen. Paragrafen motsvaras delvis av den gällande lagens 1 §.

3 § Definitioner. I paragrafen definieras begrepp som är centrala i lagen. Definitionerna av begreppen biologisk mångfald och hållbart nyttjande är viktiga för förståelsen av lagens syfte.

4 § Förvaltningen av naturvården. Landskapsstyrelsen och kommunerna skall även i framtiden handha förvaltningen av naturvården. En del av övervakningen föreslås dock bli överförd till kommunerna. Generellt gäller att om inget stadgas särskilt är det landskapsstyrelsen som ansvarar för övervakningen.

2 kap. Fredning av områden

5 § Naturreservat. Bestämmelsen ger en definition av begreppet naturreservat som är delvis densamma som i den gällande lagens 5 § 2 mom. Enligt den gällande lagen kan även ett område inrättas som naturreservat om det är anmärkningsvärt naturskönt. I praktiken inrättas emellertid inte naturreservat endast av den anledningen och följdaktligen har den utesluts. Naturreservat inrättas i första hand för att skydda en sällsynt art eller biotop eller ett sällsynt ekosystem och det föreslås följdaktligen bli inskrivet i lagtexten.

Bestämmelsen om att naturreservat inte med stöd av denna lag skall kunna inrättas inom stads- eller byggnadsplanerat område finns i den gällande lagens 5 § 3 mom. och föreslås kvarstå oförändrad i sak. Enligt 26 och 83 §§ byggnadslagen för landskapet Åland (61/79) skall stads- eller byggnadsplan uppgöras i den mån det är påkallat för närmare reglering av bebyggelsen. I praktiken betyder det att ett område som skall stads- eller byggnadsplaneras redan har påverkats så mycket av människan att det inte torde finnas grund för att inrätta naturreservat där. Dessutom finns det i byggnadslagen instrument för

att skydda områden i syfte att bevara naturen (jmf 29 och 125 §§ byggnadslagen). Genom att behålla denna bestämmelse i naturvårdslagen dras en klar gräns mellan landskapets och kommunens ansvarsområde vad naturreservat beträffar och hålls även isär de ersättningsfrågor som kan bli följden av att man inrättar ett naturreservat.

6 § Naturminne. Definitionen av naturminne är densamma som i den gällande lagens 11 §. Av de naturminnen som hittills har fredats är största delen enstaka eller små grupper av träd. I övrigt är en stenåker, ett flyttblock samt Källskärskannan fredade som naturminnen. Begreppet naturminne avser alltså enstaka objekt i naturen. Fredning av ett naturminne skall även kunna omfatta ett så stort område omkring skyddsobjektet som krävs för att bevara dess särart och betydelse. Det betyder att områdets storlek måste fastställas från fall till fall. Till skillnad från naturreservat skall naturminnen vid behov kunna fredas av landskapsstyrelsen även inom stads- eller byggnadsplanerat område.

7 § Tillfälligt åtgärdsförbud. I paragrafen föreslås en möjlighet för landskapsstyrelsen att för två år utfärda ett åtgärdsförbud medan man förhandlar med fastighetsägaren om att skydda ett område. Denna möjlighet skall ses som ett medel för att stoppa åtgärder som skulle kunna leda till att områdets skyddsvärde minskar innan man har kommit överens om fredning. En sådan möjlighet finns inte enligt den gällande lagen. Förfarandet är tänkt att tillämpas vid inrättande av naturreservat, men också för de områden som skall ingå i EG:s Natura 2000-nätverk och som alltså upptas i en förteckning som skall upprättas till följd av landskapets internationella förpliktelser (jmf 21 §). Eftersom landskapets förteckning över sådana områden till stor del skall behandlas av kommissionen och först därefter fredas, kan tidsperioden mellan förslaget och verkställandet av skyddet bli utdragen. Därför föreslås också att åtgärdsförbudets giltighetstid skall kunna förlängas med ytterligare ett år. Nödvändigheten av att kunna utfärda tillfälliga åtgärdsförbud i sådana fall torde vara uppenbar. Man kan inte riskera att ett område som landskapsstyrelsen föreslagit inte längre har något skyddsvärde när kommissionen har tagit ställning till förslaget och slagit fast att området är av gemenskapsintresse.

För att fråga om inrättande av naturreservat skall anses ha uppkommit förutsätts i regel att landskapsstyrelsen har kontaktat fastighetsägaren i ärendet och därmed underrättat denne om vilket område det är frågan om. När det gäller områden som skyddas med stöd av 21 § 4 mom. anses fråga om skydd ha uppkommit när landskapsstyrelsen fattat beslut om att anta förteckningen över områden.

Om det är frågan om ett område som skall inrättas som naturreservat genom expropriation skall i stället 36 § tillämpas. Även där finns möjlighet att förbjuda sådan användning av ett område som minskar skyddsvärdet men ett sådant förbud får endast meddelas för ett år. Tanken är att eftersom en expropriation utgör ett så stort ingrepp i den enskilda äganderätten skall behandlingen av ett sådant ärende inte få dra ut på tiden, med den

osäkerhet det innebär för den enskilde. Genom att möjliggöra endast ett ettårigt åtgärdsförbud påskyndas ärendebehandlingen i dessa fall.

8 § Fredningsbeslut m. m. Paragrafen innehåller bestämmelser om fredningsbeslut, dess innehåll samt dess rättsverkan. I sak motsvaras den till stora delar av den gällande lagens 7, 8, 14, 15 och 16 §§. Landskapsstyrelsen fattar liksom hittills fredningsbeslut som avser naturreservat eller naturminne både inom område som ägs av landskapet och område som ägs av enskild. Innan beslut fattas skall kommunen eller kommunerna där området är beläget höras.

I ett fredningsbeslut skall fredningen motiveras, vilket betyder att landskapsstyrelsen skall ange de naturvärden som skall skyddas inom det aktuella området. Dessutom skall anges vilka begränsningar i rätten att använda området som är nödvändiga för att förverkliga målsättningen med detta skydd. En åtgärdsbegränsning skall dock vara skälig i förhållande till syftet med fredningen. Samtidigt kan landskapsstyrelsen i fredningsbeslutet ange undantag från åtgärdsbegränsningen. Det är då frågan om mer eller mindre permanenta undantag. När det gäller område som ägs av enskild bör sådant undantag i regel endast anges till förmån för fastighetsägaren.

Fredningsbeslut som avser område som ägs av någon annan än landskapsstyrelsen skall fattas med fastighetsägarens samtycke. Enligt den gällande lagen skall fastighetsägaren ansöka om att få sitt område fredat. I praktiken har landskapsstyrelsen dock i de flesta fall tagit initiativ till fredning. Den skrivning som föreslås här innebär inte någon ändring av gällande praxis eftersom den inte hindrar att en fastighetsägare även i framtiden tar initiativ till fredning. Områden som ägs av någon annan än landskapet kan också vara områden som ägs av kommunerna, bolag, föreningar eller stiftelser. Om fastighetsägaren inte samtycker till fredningen och området ändå måste fredas kvarstår möjligheten till expropriation liksom enligt den gällande lagen (jmf 36 §).

Om ett fredat område byter ägare påverkas inte dess status som naturreservat eller naturminne, men ett fredningsbeslut påverkar heller inte en nyttjanderätt som förvärvats innan området fredades. Avgörande i det sistnämnda fallet är inte när fredningsbeslutet har fattats utan när det har kungjorts.

9 § Enskilda undantag från åtgärdsbegränsning. Denna paragraf ger möjlighet till andra undantag än de som anges i fredningsbeslutet. Här är det frågan om tillfälliga undantag som är kopplade till ett vetenskapligt ändamål. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i den gällande lagen, men i praktiken har dylika tillstånd givits. Fastighetsägaren skall informeras om undantag som medges enligt denna paragraf och när det gäller större ingrepp skall ägaren höras. Med större ingrepp avses sådana verksamheter som kan uppfattas skada naturen, exempelvis uppgrävning av växter.

10 § Naturresevat inom arrenderat område. Landskapsstyrelsen föreslår att möjligheten att inrätta naturresevat inom arrenderat område skall kvarstå såsom i gällande lag. Som ett förtydligande föreslås emellertid att det endast skall ske om det inte finns någon annan möjlighet till fredning. Grundregeln är att inrättande av naturresevat sker på obegränsad tid. Nyttan med tidsbegränsad fredning av ett område kan ifrågasättas eftersom naturvården snarare stiger än sjunker under fredningstiden och området blir därmed mer värt ur naturvårdssynpunkt vid fredningens slut än vid dess början. Å andra sidan är det bättre att freda ett värdefullt område för tio år än att kanske inte kunna freda det alls. Under arrendetiden kan förutsättningarna ändras så att man kanske efter tio år kan uppnå en överenskommelse som inte var möjlig vid arrendetidens början.

11 § Tillsyn och skötsel. Landskapsstyrelsen skall ansvara för tillsynen över naturresevat och naturminnen oavsett vem som är ägare till området. Momentet motsvarar delvis den gällande lagens 12 och 18 §§. Även ansvaret för skötseln föreslås ankomma på landskapsstyrelsen. Enligt den gällande lagen har fastighetsägaren ansvaret för skötseln av naturresevat och naturminnen. Skötseln av områden som ägs av enskild har dock ofta överlåtits till landskapsstyrelsen genom överenskommelse med ägaren. Nu föreslås att landskapsstyrelsen skall ha ansvaret och genom avtal kunna överföra detta ansvar på fastighetsägaren. I praktiken innebär det ingen förändring jämfört med hur den gällande lagen har tillämpats.

12 § Upphävande av fredningsbeslut. I den gällande lagen finns inga regler om upphävande av fredning av naturresevat och naturminnen som ägs av landskapet utan endast för områden som ägs av enskild (28 §). Det har dock visat sig att sådana regler bör finnas. Det kan inte uteslutas att behov uppstår av att antingen helt eller delvis upphäva skyddet även av landskapsägda områden. Samma regler bör gälla för upphävande av fredningsbeslut oavsett om området i fråga ägs av enskild eller av landskapet.

Det finns endast två grunder på vilka ett fredningsbeslut får upphävas. För det första bör man naturligtvis få upphäva ett fredningsbeslut om ett områdes skyddsvärde minskar avsevärt så att det inte längre finns någon orsak att upprätthålla fredningen. För det andra bör det finnas möjlighet att ompröva ett fredningsbeslut om fredningen av ett område utgör hinder för genomförandet av ett projekt eller en plan av stort allmänintresse. Ett projekt eller en plan av stort allmänintresse kan endast vara något som kommer hela samhället tillgodo och som motsvarar en större samhällelig nytta än den nytta som erhålls genom att inte upphäva fredningen av det aktuella området. Här avses inte en strikt ekonomisk nytta, utan den sociala och miljömässiga nyttan skall beaktas i minst lika hög grad. När ett fredningsbeslut upphävs skall landskapsstyrelsen sträva till att hitta ett annat ur naturvårdssynpunkt likvärdigt område som kan fredas. Det gäller dock inte om ett fredningsbeslut upphävs till följd av att området i fråga har förlorat sitt skyddsvärde.

När det gäller upphävande av fredningsbeslut för område som ägs av enskild skall dock landskapsstyrelsen ha en skyldighet att höra kommunen och fastighetsägaren i fråga

om naturreservat, och fastighetsägaren i fråga om naturminne. Som regel skall inte beslut fattas mot kommunens eller fastighetsägarens vilja.

13 § Anteckning i fastighetsregistret. När ett naturreservat inrättas skall det antecknas i fastighetsregistret, detsamma gäller när ett sådant fredningsbeslut upphävs. Fastighetsregister och anteckningar i detta är frågor som faller under rikets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser om fastighetsregistret finns i fastighetsregisterlagen och -förordningen (FFS 392/85 och 481/85). Enligt den föreslagna paragrafen är det landskapsstyrelsen som har ansvar för att anteckning i fastighetsregistret verkställs.

3 kap. Skydd av arter och biotoper

14 § Fridlysning. Paragrafens 1 mom. motsvarar den gällande lagens 19 § 1 mom. Samtliga vilda däggdjur, fåglar, fågelbon och -ägg som inte regleras i jaktlagstiftningen skall generellt vara fridlysta även i fortsättningen. När det gäller växter och andra djur föreslås att fridlysning skall anges i landskapsförordning. Enligt den gällande lagen fattar landskapsstyrelsen beslut om fridlysning, hittills har beslut fattats om fridlysning av ett femtiotal arter. Skälet till att landskapsförordning föreslås är att man då får alla bestämmelser samlade på samma ställe.

Paragrafens 2 mom. innebär ett förtydligande av gällande lag. I princip är det förbjudet att göra sådant som kan skada en fridlyst art. Men fridlysningen i sig skall inte hindra att man fortsätter att använda marken såsom tidigare. Däremot är fastighetsägaren skyldig att ta hänsyn till fridlysta växter och djur i all verksamhet som sker inom ramen för den pågående markanvändningen, om det endast medför en ringa olägenhet för honom. Det betyder att växt- och djurarter som är fridlysta endast är skyddade till en viss gräns. Valet av ringa olägenhet som gräns i det här avseendet sammanhänger med att inga ersättningskrav skall uppstå till följd av tillämpning av denna bestämmelse (jmf 38 §). Men det betyder också att om fastighetsägaren t.ex. skall bygga ett hus, får han inte placera huset så att det skadar en fridlyst art om det utan större kostnader kan placeras på ett annat ställe där det inte medför sådan skada.

15 § Särskilt skyddsvärda arter. Innehållet i paragrafen motsvarar i sak den gällande lagens 19 § 3 och 4 mom. Om en art riskerar att försvinna skall den förklaras som särskilt skyddsvärd, vilket ger ett starkare skydd än fridlysning enligt föregående paragraf. En särskilt skyddsvärd art får inte utan landskapsstyrelsens tillstånd påverkas så att dess existens äventyras, oavsett om det medför mer än ringa olägenhet för fastighetsägaren. I det här fallet är avsikten inte bara att generellt skydda artens existens utan att skydda exemplarens existens specifikt på den plats där de förekommer. Tanken med ett tillståndsförfarande är att landskapsstyrelsen skall ha en möjlighet att bedöma från fall till fall vilka

åtgärder som kan tillåtas. Genom att fastighetsägaren ansöker om tillstånd får man också till stånd ett samrådsförfarande där landskapsstyrelsen kan anvisa fastighetsägaren att utföra de åtgärder han vill på ett sådant sätt att de inte medför någon skada för den aktuella arten. Därmed finns ett mindre behov av att helt och hållet förbjuda vissa åtgärder.

Liksom beträffande fridlysning föreslås som en ändring att de särskilt skyddsvärda arterna i fortsättningen skall anges i en landskapsförordning i stället för i landskapsstyrelsens beslut.

16 § Särskilt skyddsvärda biotoper. Landskapsstyrelsen föreslår att ett biotopskydd införs som ett nytt instrument för bevarandet och främjandet av den biologiska mångfalden. Biotoper som är väsentliga för denna målsättning skall förklaras som särskilt skyddsvärda. Vad som avses är sådana biotoper som är begränsade till sin storlek, som förekommer relativt sparsamt och som klart avviker från sin omgivning. Arter som lever i dessa biotoper är anpassade till de förhållanden som råder just där, vilket betyder att man genom att förstöra en sådan biotop förorsakar förhållandevis stora skador. Arterna har sällan den förmåga som krävs för att anpassa sig till förhållandena utanför biotopen och avståndet till närmaste område med liknande förhållanden kan vara stort. Grundregeln är att en särskilt skyddsvärd biotop inte får ändras så att den mister sin särart eller sin betydelse för den biologiska mångfalden. Liksom när det gäller särskilt skyddsvärda arter föreslås samma tillståndsförfarande för den som vill vidta åtgärder som kan påverka en särskilt skyddsvärd biotop. När det gäller ansökan som avser undantag från biotopskyddet skall den vara inlämnad så att en bedömning av åtgärdens effekter på den aktuella biotopen kan göras under vegetationsperioden. Det är exempelvis omöjligt att göra en bedömning av florans vid en vattensamling eller växtligheten på en myrmark under vintermånaderna. Detta kräver naturligtvis en viss framförhållning, särskilt inom skogsbruket, men torde inte vara ett orimligt krav med beaktande av att det i regel rör sig om områden med en mycket begränsad ekonomisk betydelse.

Skyddet av en biotop föreslås utsträcka sig till att gälla även dess närmiljö, så att man också vid åtgärder i den omedelbara omgivningen är skyldig att ta hänsyn till biotopens bevarande. Olika biotoper har olika krav på skyddet av närmiljön, varför inte bara skyddets omfattning utan också själva närmiljöns omfattning måste bestämmas från fall till fall. Närmiljön skall därför definieras utgående från de krav respektive biotop ställer för att dess särart och betydelse skall bevaras.

Trots att de biotoper som skyddas i regel är lätta att skilja från sin omgivning kan tveksamhet uppstå i enskilda fall. Därför bör det finnas en möjlighet för fastighetsägare att vid osäkra fall begära att landskapsstyrelsen skall fastställa gränserna för en särskilt skyddsvärd biotop.

Biotopskyddet och artskyddet är likartat på så sätt att föremålen för skyddet kan variera och kontinuerligt behöver översyn. Arter som hotar att försvinna förklaras som särskilt skyddsvärda och arter som åtnjuter detta skydd återhämtar sig och behöver då inte

längre klassas som särskilt skyddsvärda. I princip gäller samma sak för biotoper. Därför är det ändamålsenligt att även ange de särskilt skyddsvärda biotoperna i landskapsförordning och inte i själva lagtexten.

17 § Undantag från fridlysningsbestämmelserna. Paragrafen motsvarar delvis den gällande lagens 22 §, och anger således under vilka förutsättningar undantag från fridlysningsbestämmelserna kan medges. Bestämmelsen om att undantag kan medges om en art visar sig vara skadlig har dock uteslutits. De problem som uppstår i en sådan situation kan lösas på annat sätt, främst genom att fridlysningen av arten i fråga upphävs.

Paragrafen gäller undantag för vetenskapliga undersökningar eller därmed jämförbara åtgärder och avser i regel undantag för någon annan än fastighetsägaren. Tanken är att landskapsstyrelsen skall göra bedömningen av vad som viktigt ur vetenskaplig synpunkt och att fastighetsägarens tillstånd inte skall krävas när det gäller undantag enligt denna paragraf. Både den här och nästa paragraf avser medgivande av undantag utanför fredade områden. Beträffande undantag inom naturreservat och område som omfattar naturminne skall 9 § tillämpas.

18 § Fångst av ryggradslösa djur. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagens 20 §, förutom att ett generellt förbud mot icke-selektiva fångstmetoder föreslås i syfte att uppfylla habitatdirektivets krav i detta avseende.

Landskapsstyrelsen kan medge undantag från förbudet i denna paragraf förutsatt att fastighetsägaren också har givit sitt tillstånd. Sådana fångstmetoder som avses i paragrafen innebär i regel användning av strålkastare eller annan belysning samt uppsättandet av nät. Sådana anordningar bör inte få användas utan att fastighetsägaren givit sitt samtycke. Hittills har den gällande lagen tillämpats på detta sätt varför förslaget inte innebär någon ändring av praxis.

19 § Begränsning av spridning av arter med främmande ursprung. Det är svårt att förutsäga vilka effekter en främmande art kan ha på den naturligt förekommande floran och faunan i landskapet. Enligt habitatdirektivets artikel 22 b) krävs också att spridning av arter med främmande ursprung skall regleras för att undvika skador på de naturliga livsmiljöerna och de inhemska djur- och växtarterna. Enligt 17 § jaktlagen (31/85) skall man ha landskapsstyrelsens tillstånd för att plantera in vilt och detsamma gäller enligt 25 § landskapslagen om fiske (39/56) för att plantera ut fiskslag som inte tidigare finns i landskapet. Genom förslaget uppnås ett mer omfattande skydd för den naturligt förekommande floran och faunan i landskapet eftersom tillståndsplikt införs även för spridning av övriga främmande djurarter samt av främmande växtarter. Till viss del överlappar den här bestämmelsen och bestämmelserna i jaktlagen och landskapslagen om fiske varandra, men det torde inte utgöra något problem eftersom landskapsstyrelsen är tillståndsmyndighet i samtliga fall.

Tillstånd enligt naturvårdslagen skall krävas redan om det finns anledning att misstänka att arten kan ge upphov till ett permanent bestånd, det är inte nödvändigt att konstatera att ett sådant bestånd med säkerhet kommer att uppstå. När det gäller spridning av växtarter skall tillståndsplikten endast gälla för plantering och sådd utanför områden som brukas. Det skall exempelvis inte krävas något särskilt tillstånd med stöd av naturvårdslagen när det gäller växtodling inom jordbruket. En förutsättning bör dock vara att de främmande arterna i fråga inte skall sprida sig utanför de brukade områdena. Dessutom görs undantag från förbudet för sådan plantering och sådd av träd som regleras enligt annan lagstiftning. I förslaget till landskapslag om skogsvård (framst. nr 9/1996–97) finns regler för skogsodlingsmaterial som tillämpas i sådana fall.

20 § Handel med fridlysta arter. Det är inte tillåtet att bedriva handel med exemplar av arter som är ständigt fridlysta och inte heller är det tillåtet att ha sådana exemplar i sin ägo. Att överlåta avser i detta sammanhang att sälja, att byta eller att ge bort. Förbudet mot att saluföra föreslås i förtydligande syfte, därmed görs klart att även försök att sälja är otillåtet. Landskapsstyrelsen kan dock ge sitt tillstånd till innehav eller överlåtelse som avses i den här paragrafen. Bestämmelsen motsvarar i sak den gällande lagens 21 §.

4 kap. Landskapets internationella förpliktelser

21 § Områden som bör skyddas. Enligt paragrafen skall landskapsstyrelsen göra upp en förteckning över områden som bör skyddas för att landskapet skall uppfylla sina internationella förpliktelser. En sådan förteckning är till exempel förteckningen över områden som landskapsstyrelsen föreslår att skall ingå i EG:s Natura 2000-nätverk. Orsaken till att ingen direkt hänvisning till Natura 2000 föreslås ingå i lagtexten är att detta nätverk utgör en pågående process. Man kan därför inte bortse från möjligheten att det efter år 2000 uppstår ett nätverk med annat namn. Genom den föreslagna skrivningen blir det då inte nödvändigt att ändra lagen. Dessutom kan det tänkas att andra motsvarande förteckningar kan komma att upprättas i andra sammanhang i framtiden.

I landskapsstyrelsens förteckning kan upptas både områden som ägs av landskapet och sådana som ägs av enskilda. För varje område skall anges ändamålet med fredningen eller med andra ord det som ur naturvårdssynpunkt är skyddsvärt inom området. När det gäller områden som ägs av enskilda skall fastighetsägaren ges möjlighet att yttra sig innan området tas med i förslaget. Ett område skall enligt landskapsstyrelsens uppfattning inte kunna upptas i förteckningen mot fastighetsägarens vilja, förutom i exceptionella fall då det står utom allt tvivel att det är nödvändigt för att uppfylla landskapets internationella förpliktelser.

Som nämndes i den allmänna motiveringen har arbetet med landskapsstyrelsen förslag till områden som skall ingå i Natura 2000-nätverket redan beretts på tjänstemannanivå. Det som återstår är ett formellt antagande av förslaget.

Att ett område har upptagits i en förteckning enligt denna paragraf innebär att landskapsstyrelsen har en skyldighet att freda området så snart som möjligt. Det innebär också att 7 § kan tillämpas, det vill säga att tillfälligt åtgärdsförbud kan införas för att skydda området innan fredning har kommit till stånd. Fredningen kan ske genom inrättande av naturreservat eller genom att området fridlyses som fågelskyddsområde eller salskyddsområde med stöd av jaktlagen (31/85). Vid fredningen tillämpas då naturligtvis respektive förfarande som gäller för de olika områdesskydden. Inom ramen för den här lagen innebär detta följdaktligen att reglerna för inrättande av naturreservat tillämpas vilket inkluderar ersättningsbestämmelserna i 38 § och möjligheten att exproprieras fast egendom enligt 36 §. Tanken är emellertid att de områden som skyddas inom ramen för en sådan förteckning som avses här skall kunna få ett mer flexibelt skydd, som inte skall vara lika rigoröst som skyddet av ett naturreservat är. Detta skydd skall genomföras genom avtal med fastighetsägaren. Ett sådant avtal kan innehålla begränsningar i rätten att nyttja marken men även skyldighet att utföra vissa skötselåtgärder. I avtalet ingår naturligtvis även överenskommelse om ersättning till fastighetsägaren. Användningen av begreppet gynnsam skyddsnivå i detta sammanhang utgör en koppling till 1 § och även till habitatdirektivet.

22 § Särskilda skyddsområden och särskilda bevarandehavområden. Enligt paragrafen skall de områden som tagits upp i en förteckning som avses i föregående paragraf kunna förklaras som särskilda skyddsområden eller särskilda bevarandehavområden. Dessa båda begrepp härstammar dels från habitatdirektivet och dels från rådets direktiv om bevarande av vilda fåglar (79/409/EEG), nedan fågeldirektivet. De utgör inga specifika skyddsformer utan förslaget innebär att en del av de områden som ingår i Natura 2000-nätverket kommer att ha dubbla beteckningar. Sådana områden som är naturreservat, fågelskyddsområden eller salskyddsområden kan samtidigt vara särskilda skyddsområden eller särskilda bevarandehavområden. Områden som skyddats genom avtal med fastighetsägaren däremot blir enbart särskilda skyddsområden eller särskilda bevarandehavområden. Förklaringen av ett område som särskilt skyddsområde eller särskilt bevarandehavområde skall ske när skyddet av området genomförs, det vill säga när beslut fattas om inrättande av naturreservat eller när avtal sluts med fastighetsägaren.

Skillnaden mellan särskilda skyddsområden och särskilda bevarandehavområden är en direkt följd av de olika förfaranden som gäller enligt de två direktiven. Enligt fågeldirektivet skall områden som anmäls till kommissionen förklaras som särskilda skyddsområden och som sådana ges ett erforderligt skydd. Efter att kommissionen har utpekat områden som är av gemenskapsintresse skall medlemsstaterna enligt habitatdirektivet förklara dessa områden som särskilda bevarandehavområden och som sådana ge dem ett erforderligt skydd.

Skillnaden är alltså att för de områden som anmälts med stöd enbart av fågeldirektivet är genomförandet av skyddet inte avhängigt av kommissionens ställningstagande utan det bör genomföras utan dröjsmål efter att anmälan skett, medan kommissionen skall ta ställning till de områden som anmälts med stöd av habitatdirektivet innan en skyldighet uppstår för landskapet att skydda dem. Med landskapets skyldighet avses i det här sammanhanget en skyldighet gentemot EU. Även om denna skyldighet inte uppstår, exempelvis om kommissionen slår fast att ett område inte är av gemenskapsintresse, kan det ur landskapets naturvårdsperspektiv sett finnas skäl att freda området.

23 § Upphävande av skyddet. När det gäller upphävande av skyddet av sådana särskilda skyddsområden och särskilda bevarandeområden som har inrättats som naturreservat eller skyddats med stöd av jaktlagen skall de bestämmelser som gäller för respektive skyddsform tillämpas. Skyddet av ett naturreservat upphävs alltså i enlighet med 12 § och skyddet av områden som fridlysts med stöd av jaktlagen upphävs enligt vad som stadgas i den lagen. Även när det gäller områden som skyddas genom avtal med fastighetsägaren föreslås att samma kriterier för upphävande tillämpas som för naturreservat. Upphävande av ett sådant avtal skall dock alltid ske i samråd med fastighetsägaren.

Om det i särskilda skyddsområden eller särskilda bevarandeområden förekommer en prioriterad art eller en prioriterad livsmiljötyp skall enligt habitatdirektivet vissa speciella regler gälla. Kravet i direktivet går ut på att kommissionen skall höras innan skyddet av ett sådant område får upphävas såvida man inte kan hänvisa till något av de särskilda skäl som räknas upp i paragrafen.

24 § Förbud mot införsel till landskapet. Enligt paragrafen skall landskapsstyrelsen kunna förbjuda införsel av exemplar av djur- och växtarter samt produkter som utvunnits ur sådana, om det krävs av naturskyddsskäl eller för att uppfylla landskapets internationella förpliktelser. Med naturskyddsskäl avses inte nödvändigtvis skydd av landskapets natur utan även naturen utanför landskapet kan avses. I första hand avses att förbjuda införsel av skinn från grönländssäl och klappmyts för att genomföra rådets direktiv om införsel i medlemsstaterna av skinn från vissa sälungar och produkter av sådana skinn (83/129/EEG).

25 § Tillståndsmyndighet vid handel med vissa skyddade arter. I rådets förordning (EEG) nr 348/81 om gemensamma regler för import av valprodukter och rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem finns krav på att medlemsstaterna skall ange vilka myndigheter som har rätt att utfärda de tillstånd och intyg som föreskrivs i dessa förordningar. Den sistnämnda förordningen har ersatt rådets förordning (EEG) nr 3626/82 om genomförande i gemenskapen av konventionen om internationell handel med hotade arter av den vilda floran och faunan. I paragrafen

föreslås att landskapsstyrelsen skall vara den förvaltningsmyndighet som avses i de nämnda förordningarna.

5 kap. Vård av landskapsbilden

26 § Skyltning i naturen. Paragrafen motsvarar till vissa delar den gällande lagens 23 § 1, 2 och 8 mom. Enligt förslaget skall landskapsstyrelsen utfärda bestämmelser om reklamskyltars storlek, färgsättning, uppsättning och placering antingen genom landskapsstyrelsens beslut eller genom landskapsförordning. Endast skyltar som motsvarar landskapsstyrelsens bestämmelser får sättas upp utanför planerat område. I övrigt föreslås att vissa typer av skyltar skall få sättas upp utan ovan nämnda restriktioner, såsom också tillåts enligt den gällande lagen. Generellt skall dock ett krav på att skyltar utformas och placeras så att de passar in i omgivningen gälla även för sådana skyltar som annars inte regleras. Inom stads- och byggnadsplanerat område skall skyltningen liksom enligt den gällande lagen regleras i den kommunala byggnadsordningen.

27 § Åverkan på naturföremål. Paragrafen motsvarar 23 § 4 mom. i den gällande lagen och innehåller ett förbud mot att skriva, rita eller måla på naturföremål, det vill säga sådant som innebär en direkt åverkan på föremål i naturen.

28 § Nedskräpning. Paragrafen motsvarar den gällande lagens 26 a §. Med nedskräpning avses sådan nedskräpning som förfular landskapsbilden, det är inte nödvändigt att påvisa att någon annan olägenhet uppstår. I övrigt gäller vad som stadgas i landskapslagen om renhållning (3/81), bland annat om uppstädande av nedskräpat område och om hantering av skrotfordon. Landskapsstyrelsen föreslår att övervakningen av denna paragraf överförs till kommunen. Eftersom kommunen har ansvar för avfallshanteringen i övrigt är det naturligt att man även tar detta ansvar.

29 § Förfulande av landskapsbilden. Paragrafen utgör i sak en sammanslagning av 24 och 25 §§ i den gällande lagen. En följd av förslaget till ny kommunallag är att kommunen skall ha befogenhet att meddela föreläggande när det gäller förfallna byggnader som förfular omgivningen. Landskapsstyrelsen föreslår att kommunen skall övervaka att den här föreslagna paragrafen efterlevs, vilket betyder att kommunen skall ha samma befogenhet när det gäller upplagring av material som förfular landskapsbilden. Kommunens befogenhet att meddela föreläggande följer av 43 §.

6 kap. Tåktverksamhet

30 § Definition. I paragrafen definieras tåktbegreppet. En sådan definition finns inte uttryckligen i den gällande lagen, men i huvudsak motsvarar definitionen den som i praktiken har använts vid tillämpningen av gällande lag. Landskapsstyrelsen föreslår dessutom att tåktbestämmelserna skall tillämpas på sprängningsarbete som leder till att betydande mängder material lösgörs. Det innebär att en tåktplan skall göras upp och att landskapsstyrelsen skall bevilja tillstånd innan sådant arbete får inledas. I det här fallet är det inte relevant vad materialet skall användas till och därmed inte heller vad som är syftet med verksamheten. Avgörande vid bedömningen av om ett sprängningsarbete skall omfattas av denna regel är resultatet av arbetet, det vill säga om betydande mängder material kommer att lösgöras. Betydande mängder är ett relativt begrepp som skall relateras till den omgivning där verksamheten i fråga utövas och de effekter den kan ha på naturmiljön i området. Syftet med bestämmelsen är att reglera sådan verksamhet som tidigare inte har varit reglerad i lag men som ofta innebär att naturen påverkas på ett negativt sätt.

31 § Aktsamhetsregler. Paragrafen innehåller en generell begränsning av tåktverksamhet som i stort sett motsvarar den gällande lagens 26 § 1 och 2 mom. och som kan ses som en precisering av ansvarsreglerna i förslagets 2 §. En del av bestämmelsen i den gällande lagen har uteslutits, nämligen den som anger att tåkt inte får öppnas vid allmän kommunikationsled eller annorstädes i naturen så att de angivna följderna uppstår. En sådan specificering anses inte vara nödvändig. Om man endast ser till landskapsbilden kan det vara befogat att särskilt skydda omgivningen vid allmänna kommunikationsleder men sett ur ett strikt naturvårdsperspektiv är det snarare så att naturens skyddsvärde ökar när avståndet till allmänna kommunikationsleder ökar.

Slutligen föreslår landskapsstyrelsen att man i lagtexten skriver in ett krav på att ett område som använts för tåktverksamhet skall återställas så gott det går efter att verksamheten upphört. Detta krav finns för närvarande inom ramen för tåktplanen men för att understryka dess betydelse bör det ingå i lagtexten.

32 § Tåkttillstånd. Liksom enligt den gällande lagen skall öppnande av tåkt vara tillståndspliktigt. Bestämmelserna om vad ansökan om tåkttillstånd skall innehålla och hur tillståndet beviljas motsvarar i stort sett den gällande lagens 26 § 3–6 mom. Som ett tillägg föreslås att i tåktplanen skall anges de åtgärder som kommer att vidtas för att återställa området efter att verksamheten har upphört (jmf 31 §).

33 § Undantag från kravet på tåkttillstånd. Vissa tåkter skall liksom i den gällande lagen undantas från kravet på tåkttillstånd. Det är husbehovståkter och tåkter som har prövats enligt annan lagstiftning. Exempel på tåkter som har prövats enligt annan lagstiftning är

sådana som omfattas av byggnadslov, tillstånd enligt vattenlagen för landskapet Åland (61/96), fastställd vägplan och likaså fastställd stads- eller byggnadsplan. Trots att inget täkttillstånd krävs omfattas dock sådana täkter av de generella aktsamhetsreglerna i 31 §.

Sprängning innebär ett irreparabelt ingrepp i naturmiljön. Enligt förslaget skall därför inte sprängning ens för husbehov få ske utan täkttillstånd om verksamheten motsvarar den definition som ges i 30 § 2 mom. Landskapsstyrelsen skall dock ha möjlighet att medge undantag från kravet på täkttillstånd för sådan sprängningsverksamhet. Det skall emellertid ske från fall till fall och inte generellt.

34 § Övervakning. Liksom enligt den gällande lagen skall landskapsstyrelsen övervaka att täktbestämmelserna efterlevs. Enligt förslaget skall det dock finnas en möjlighet för landskapsstyrelsen att överföra denna övervakning till kommunerna. Genom en sådan överföring till kommunal nivå kan man i vissa fall uppnå en större effektivitet genom att övervakningen för respektive kommun begränsas till ett geografiskt mindre område och därmed ett färre antal täkter. Alla kommuner anser sig emellertid inte ha den kompetens som krävs för övervakning av täktbestämmelserna. Därför föreslås att en överföring av övervakningen endast skall ske efter överenskommelse med kommunen. En sådan överenskommelse kan gälla en specifik täkt eller täktverksamheten inom kommunen som helhet.

35 § Utövarens ersättningskyldighet. Paragrafen motsvarar i sak den gällande lagens 26 § 9 mom. och innebär att utövaren av täktverksamhet är skyldig att ersätta andra fastighetsägare för olägenheter som de åsamkas till följd av täktverksamhet. Motsvarande skyldighet uppstår även vid allt sprängningsarbete som leder till att betydande mängder material lösgörs.

7 kap. Inlösning och ersättning

36 § Landskapets expropriationsrätt. Enligt 12 § regeringsformen får expropriation av egendom för allmänt behov ske endast med stöd av lag och mot full ersättning. Liksom enligt den gällande naturvårdslagen skall även nyttjanderätt kunna exproprieras och inte endast fast egendom. Paragrafen motsvarar delvis den gällande lagens 27 § dock så att bestämmelsen om ersättning har flyttats till 39 §. Den ersättning det gäller är den som fastighetsägaren har rätt till om ett tillfälligt åtgärdsförbud meddelas, ingen expropriation kommer till stånd och åtgärdsförbudet åsamkar honom olägenhet som inte är ringa. Hittills har bestämmelsen om expropriation för att inrätta naturreservat aldrig tillämpats. Möjligheten bör kvarstå men skall liksom för närvarande ses som den allra sista utvägen att tillämpas när fredning som är absolut nödvändig inte kan komma till stånd på något annat sätt.

37 § Landskapets inlösningskyldighet. Liksom enligt gällande lag kan landskapet bli inlösningskyldigt i de fall där täkttillstånd inte beviljas och det aktuella området inte kan användas för jord- eller skogbruk, byggande eller annat ändamål som medför skälig nytta. Paragrafen motsvarar den gällande lagens 26 § 8 mom.

38 § Landskapets ersättningsskyldighet. I paragrafen föreslås en gräns för landskapets ersättningsskyldighet till fastighetsägare, först när den överskrids har fastighetsägaren rätt att få ersättning. Införandet av en sådan gräns stöds av principen om att var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet (14 a § regeringsformen). Med fastighetsägare jämställs i detta sammanhang den som innehar särskild rätt till det avsedda området. Innehavare av sådan rätt kan exempelvis vara arrendator, den som har jakträtt eller annan rätt att nyttja områden på ett visst sätt.

Som gräns för att ersättningsskyldighet skall uppstå föreslås att fastighetsägaren åsamkas olägenhet som inte är ringa. Det betyder att ingen ersättning ges för förluster som är obetydliga. Att åsamkas olägenhet som inte är ringa är naturligtvis ett relativt begrepp. Begreppet används i landskapslagen om skydd av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (56/88) och även inom byggnads- och väglagstiftningen gäller principen att fastighetsägare på grund av allmän fördel utan ersättning kan åläggas mindre inskränkningar i nyttjandet av egendom. Sannolikt kommer samma begrepp att användas i den skogslag som är under behandling för närvarande (1s framst. nr 9/1996-97). Eftersom avsikten är att nämnda skogslag och naturvårdslagen skall vara kopplade till varandra genom det föreslagna biotopskyddet föreslås att samma gräns för landskapets ersättningsskyldighet tillämpas enligt båda lagar (se allmänna motiveringen avsnitt 4.5).

I de fall där gränsen överskrids har fastighetsägaren rätt till full ersättning, det vill säga för hela olägenheten och inte bara för den del som överskrider gränsen. Det är också möjligt att samma fastighetsägares områden blir föremål för fler beslut som kanske var för sig medför endast ringa olägenhet, men som sammantaget medför en större olägenhet. I dessa fall skall en helhetsbedömning göras av den olägenhet fastighetsägaren har åsamkats. Detta gäller oavsett om besluten fattas samtidigt eller vid olika tidpunkter.

39 § Landskapets ersättningsskyldighet vid tillfälligt åtgärdsförbud. I paragrafen stadgas om landskapets skyldighet att ersätta förluster som uppkommer på grund av tillfälliga åtgärdsförbud enligt 7 §. Ett sådant förbud kan gälla högst tre år. Till följd av den relativt långa tidsperioden föreslås att rätten till ersättning skall uppstå redan när förbudet införs. Orsaken är att det inte kan anses rimligt att vara tvungen att vänta upp till tre år på ersättning för en olägenhet, vilket skulle bli fallet om rätten till ersättning uppstod först när fredningsbeslut har fattats. När det gäller tillfälliga åtgärdsförbud enligt 36 § föreslås dock att ersättningsskyldigheten skall uppstå först efter att beslut har fattats om expropriation. Den maximala tiden är där som nämnts endast ett år och det är för övrigt samma regel som

finns i den gällande lagen. Liksom enligt föregående paragraf har fastighetsägaren och innehavaren av särskild rätt till fastigheten samma rätt till ersättning enligt denna paragraf.

Om det visar sig att den olägenhet som fastighetsägaren åsamkats till följd av ett tillfälligt åtgärdsförbud, och som han fått ersättning för, upphör att existera när man konstaterat att ingen fredning kommer till stånd, är han skyldig att betala tillbaka den ersättning han fått. Det är ju inte rimligt att en fastighetsägare exempelvis först får ersättning för att han inte får avverka sin skog och tre år senare får han ändå avverka den och behålla avkastningen. Däremot har han rätt till ersättning för en eventuell värdeminskning som orsakats av att avverkningsuppskjutits såvida förlusten inte är ringa.

För en och samma olägenhet skall ersättning erläggas endast en gång. Det betyder att fastighetsägaren inte kan få ersättning för en olägenhet han åsamkas till följd av ett tillfälligt åtgärdsförbud och sedan ersättning igen för samma olägenhet när fredningsbeslut fattas eller ett avtal sluts. Om ett åtgärdsförbud innebär att avverkning av skogen i området förbjuds har fastighetsägaren rätt att få ersättning för den olägenhet han åsamkas, det vill säga värdet på skogen om han hade fått avverka den. När fredning sedan kommer till stånd och avverkning förbjuds permanent kan fastighetsägaren inte få ersättning för samma skog igen. Däremot kan han få ersättning för andra olägenheter som fredningen åsamkar honom. Det är också möjligt att olägenheten blir större sett i ett längre tidsperspektiv än den var under den tid det tillfälliga åtgärdsförbudet gällde. Fastighetsägaren har då rätt till ersättning för den ytterligare olägenhet som han åsamkas. I detta skede skall olägenheten ses som en helhet vid bedömningen huruvida den är ringa eller inte. Bestämmelsen betyder inte att fastighetsägaren förlorar sin rätt till ersättning om han inte framställer sina krav när det tillfälliga åtgärdsförbudet har införts. Därmed kan fastighetsägaren alltid ha rätt till ersättning för olägenhet han åsamkats till följd av ett tillfälligt åtgärdsförbud, även i de fall då ingen fredning kommer till stånd.

40 § Bestämmande av ersättning. I första hand skall landskapsstyrelsen och den som har rätt till ersättning försöka komma överens om ersättningens storlek. Om man inte kan komma överens på annat sätt skall vid fastställandet av ersättningen, liksom enligt den gällande lagen, bestämmelserna i landskapslagen om expropriation av fast egendom och särskilda rättigheter (62/79) tillämpas.

8 kap. Straff och andra påföljder

41 § Naturvårdsförseelse. I paragrafen anges vissa gärningar som innebär naturvårdsförseelse. De gärningar som anges är endast exempel, för naturvårdsförseelse döms även den som på annat sätt bryter mot denna lag eller mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den, såvida inte följande paragraf eller någon annan lag föreskriver ett strängare straff. Även gärningar som begåtts av vårdslöshet kan vara straffbara enligt denna paragraf.

42 § Naturvårdsbrott. Den striktare formen av brott mot denna lag är naturvårdsbrott. Paragrafen omfattar en uttömmande lista över de gärningar som utgör naturvårdsbrott. De gärningar som anges är sådana som med stor sannolikhet föranleder irreparabla skador på naturmiljön. Naturvårdsbrott förutsätter alltid uppsåt eller grov oaktsamhet. För ringa överträdelser döms inget straff.

43 § Tvångsmedel. Paragrafen motsvarar i sak den gällande lagens 35 §. Rätten att använda de tvångsmedel som anges har dock utvidgats att gälla den övervakande myndigheten i stället för endast landskapsstyrelsen. Skälet bakom detta förslag är att kommunen bör ha denna rätt när det gäller de bestämmelser som faller under kommunens övervakning.

44 § Förverkandepåföljd. Lagstiftning om förverkandepåföljd tillhör rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan ändå stadganden av rikslagstiftningsnatur upptas i en landskapslag för att nå större enhetlighet och överskådlighet, förutsatt att de stämmer överens med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen.

45 § Rätt till omhändertagande. Paragrafen motsvarar den gällande lagens 36 § och det finns ingen orsak att ändra på dessa bestämmelser.

46 § Rätt att föranstalta om syn. Bestämmelsen är densamma som den gällande lagens 37 § och bör kvarstå med undantag av att den inte bara skall gälla för landskapsstyrelsen utan för den övervakande myndigheten, vilket betyder att även kommunen har rätt att föranstalta om syn i de fall där övervakningen ankommer på kommunen.

9 kap. Särskilda bestämmelser

47 § Kungörelse av fredningsbeslut. Paragrafen motsvarar i sak den gällande lagens 28 och 29 §§. En kungörelse om fredningsbeslut skall publiceras, vilket betyder att fredningsbeslutet som sådant inte nödvändigtvis behöver publiceras.

48 § Ändringssökande. Enligt 25 § självstyrelselagen för Åland (71/91) skall besvär över landskapsstyrelsens beslut anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelser om sökande av ändring i beslut som fattats av en kommunal myndighet finns i kommunallagen. I paragrafen föreslås också en bestämmelse om att landskapsstyrelsen kan bestämma att beslut som fattats med stöd av lagen skall iakttas även om besvär har anförts mot beslutet. Situationer när denna regel bör tillämpas är främst vid olika förbud som utfärdas i syfte att skydda naturen, och där följderna av att förbudet inte iakttas blir att sådana naturvärden förstörs som är omöjliga att återställa. Enligt 14 § lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (FFS 154/50) kan dock besvärsmyndigheten förbjuda att ett beslut

verkställs eller bestämma att verkställigheten skall avbrytas under den tid besvärärendet handläggs.

49 § Närmare bestämmelser. Paragrafen motsvarar den gällande lagens 38 § och bör kvarstå oförändrad.

50 § Ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft så fort som möjligt varför datum för ikraftträdandet lämnas öppet.

51 § Övergångsbestämmelser. När denna lag träder i kraft upphävs den gällande naturvårdslagen. De fredningsbeslut som fattats med stöd av den bör dock gälla fortsättningsvis tills de ändras eller upphävs särskilt. En sådan ändring eller upphävning av fredningsbeslut skall ske med stöd av den nya lagen.

När det gäller täkttillstånd och andra tillstånd som givits med stöd av den gällande lagen skall de vara i kraft så länge som anges i respektive tillstånd, vid förnyelse av tillstånd skall den nya lagen tillämpas. Sådana ärenden som är under behandling vid den nya lagens ikraftträdande skall också slutbehandlas enligt den gamla lagen.

Landskapsstyrelsen föreslår att lagtinget antar följande lag

LANDSKAPSLAG

om naturvård

I enlighet med lagtingets beslut stadgas:

1 kap.

Inledande bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är

- 1) att vårda naturen inklusive landskapsbilden;
- 2) att bevara den biologiska mångfalden; samt
- 3) att stödja ett hållbart nyttjande av naturtillgångarna och naturmiljön.

Vid tillämpningen av denna lag skall en gynnsam skyddsnivå eftersträvas för de arter och biotoper som förekommer i landskapet. Dessutom skall även ekonomiska, sociala och kulturella aspekter, liksom regionala och lokala särdrag, beaktas.

2 §

Ansvarsregler

Det är en angelägenhet för var och en att verka för att lagens syfte uppnås.

Vid all slags verksamhet skall förfaras så att där det är möjligt skada undviks på naturen inklusive landskapsbilden. Kan sådan skada inte undvikas skall de åtgärder vidtas som behövs för att motverka eller minska skadan, om det kan ske utan oskäligen kostnader.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

- biotop:** område i naturen där ett visst växt- eller djursamhälle förekommer;
- biologisk mångfald:** variationsrikedomen bland levande organismer och de biotoper i vilka de förekommer;
- hållbart nyttjande:** att nyttja naturresurserna och den biologiska mångfalden på ett sätt och i en utsträckning som inte leder till långsiktig minskning av naturresurserna och den biologiska mångfalden.

4 §

Förvaltningen av naturvården

Förvaltningen av naturvården i landskapet handhas av landskapsstyrelsen och kommunerna. Om inte annat anges i denna lag skall landskapsstyrelsen övervaka att lagen och med stöd av den utfärdade bestämmelser efterlevs.

2 kap.

Fredning av områden

5 §

Naturreservat

Om det i ett område förekommer en art, en biotop eller ett ekosystem som är sällsynt eller om ett område är av särskild betydelse för kännedomen om landskapets natur eller representativt för en viss naturtyp kan området fredas genom att inrättas som naturreservat.

Naturreservat som avses i denna lag inrättas inte inom område för vilket stads- eller byggnadsplan fastställts.

6 §

Naturminne

Naturbildning som bör bevaras på grund av sin betydelse för kännedomen om landskapets natur, sin skönhet eller märkliga beskaffenhet kan fredas som naturminne. Fredning av ett naturminne kan även innefatta ett sådant markområde omkring naturminnet som krävs för att bevara dess särart och betydelse.

7 §

Tillfälligt åtgärdsförbud

När fråga uppkommit om inrättande av naturreservat eller om skydd av område enligt 21 § 4 mom. kan landskapsstyrelsen förbjuda att området används på ett sådant sätt som medför att områdets skyddsvärde reduceras (tillfälligt åtgärdsförbud). Ett tillfälligt åtgärdsförbud enligt denna paragraf kan utfärdas för högst två år. Om särskilda skäl föreligger kan dock åtgärdsförbudets giltighetstid förlängas med ytterligare ett år. Innan beslut fattas om tillfälligt åtgärdsförbud eller om förlängning av dess giltighetstid skall fastighetsägaren beredas möjlighet att yttra sig.

Tillfälligt åtgärdsförbud som avses i denna paragraf utfärdas inte i de fall inrättande av naturreservat sker genom expropriation.

8 §

Fredningsbeslut m. m.

Landskapsstyrelsen fattar beslut om inrättande av naturreservat och fredning av naturminne (fredningsbeslut). Innan fredningsbeslut fattas skall kommunen höras.

I fredningsbeslut skall anges ändamålet med fredningen samt nödvändiga begränsningar i rätten att utnyttja området (åtgärdsbegränsning). Åtgärdsbegränsningen i ett område får inte vara större än vad som krävs för att trygga ändamålet med fredningen. I fredningsbeslut kan även anges undantag från åtgärdsbegränsning.

Område som ägs av annan än landskapet inrättas som naturreservat eller naturminne med fastighetsägarens samtycke.

Fredningsbeslut är i kraft oberoende av att området byter ägare. Fredningsbeslut leder inte till inskränkning av särskild rätt som förvärvats innan beslutet kungjorts.

9 §

Enskilda undantag från åtgärdsbegränsning

Landskapsstyrelsen kan i enskilda fall för vetenskapliga ändamål medge undantag från åtgärdsbegränsning inom fredat område.

Fastighetsägaren skall underrättas om undantag som avses i 1 mom. när sådana medges inom område som ägs av enskild. Fastighetsägaren skall beredas möjlighet att yttra sig innan sådana undantag medges för ingrepp av mer omfattande karaktär.

10 §

Naturreservat inom arrenderat område

I enskilda fall och om inga andra möjligheter till fredning finns kan naturreservat inrättas inom område som landskapsstyrelsen arrenderat för detta ändamål. Fredningstiden omfattar tiden för arrendet och skall vara minst tio år.

11 §

Tillsyn och skötsel

Tillsynen över naturreservat och naturminnen åligger landskapsstyrelsen.

Skötseln av naturreservat och naturminne ankommer på landskapsstyrelsen. Skötseln av naturreservat och naturminne som innehåses av enskild kan dock genom avtal överlåtas till fastighetsägaren.

12 §

Upphävande av fredningsbeslut

Fredningsbeslut får upphävas endast om områdets skyddsvärde avsevärt har minskat eller om fredningen förhindrar att ett projekt eller en plan av stort allmänintresse genomförs. Om fredningsbeslut upphävs till förmån för ett projekt eller en plan skall landskaps-

styrelsen sträva till att freda ett ur naturskyddssynpunkt motsvarande område. I beslut om upphävande skall anges grunden för upphävandet.

Innan landskapsstyrelsen upphäver fredningsbeslut som avser naturreservat som innehas av enskild skall kommunen och fastighetsägaren höras. På motsvarande sätt skall fastighetsägaren höras när det gäller naturminne som ägs av enskild.

13 §

Anteckning i fastighetsregistret

Fredningsbeslut som avser naturreservat som ägs av enskild och beslut om upphävande av sådant skall antecknas i fastighetsregistret.

Landskapsstyrelsen skall utan dröjsmål underrätta den myndighet som för fastighetsregistret när ett i denna paragraf avsett beslut har fattats.

3 kap.

Skydd av arter och biotoper

14 §

Fridlysning

Med undantag av de djurarter som är föremål för jakt enligt jaktlagstiftningen är samtliga vilda däggdjur och fåglar samt dessa fåglars bon och ägg ständigt fridlysta. Genom landskapsförordning stadgas vilka andra djur och vilka växter som är fridlysta inom landskapet.

Exemplar av en fridlyst växt- eller djurart får inte avlägsnas, dödas eller påverkas på sådant sätt att artens fortplantning eller fortsatta existens äventyras. Fridlysning enligt denna paragraf hindrar emellertid inte att den pågående markanvändningen fortsätter. Vid markanvändningen skall dock störning av och skador på exemplar av fridlysta arter undvikas om det endast medför ringa olägenhet för fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt till fastigheten.

15 §

Särskilt skyddsvärda arter

Om det finns risk för att fridlyst växt- eller djurart skall försvinna, skall arten förklaras som särskilt skyddsvärd. Genom landskapsförordning stadgas vilka arter som är särskilt skyddsvärda.

En särskilt skyddsvärd art eller dess biotop får inte utan landskapsstyrelsens tillstånd skadas eller påverkas på sådant sätt att artens fortplantning eller fortsatta existens på förekomstplatsen äventyras.

16 §

Särskilt skyddsvärda biotoper

Den biologiska mångfalden i naturen skall bevaras och främjas. Biotoper som på grund av sin begränsade förekomst har betydelse för mångformigheten i naturen skall förklaras som särskilt skyddsvärda. Genom landskapsförordning stadgas vilka biotoper som är särskilt skyddsvärda.

En särskilt skyddsvärd biotop får inte utan landskapsstyrelsens tillstånd ändras så att den förlorar sin särart eller sin betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden. Ansökan om sådant tillstånd skall inlämnas till landskapsstyrelsen senast den 1 maj, varvid beslut i ärendet skall fattas före den 1 september.

Åtgärder som vidtas i en särskilt skyddsvärd biotops närmiljö skall utföras så att biotopens särart och betydelse bevaras. Med närmiljö avses ett sådant markområde omkring en biotop som krävs för att bevara dess särart och betydelse.

På begäran av fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt till fastigheten är landskapsstyrelsen skyldig att definiera gränserna för en särskilt skyddsvärd biotop.

17 §

Undantag från fridlysningsbestämmelserna

Landskapsstyrelsen kan medge undantag från fridlysningsbestämmelserna i 14–16 §§ för vetenskapligt eller annat godtagbart ändamål.

18 §

Fångst av ryggradslösa djur

Fångst utomhus av insekter och andra ryggradslösa djur med ljus- eller doftfällor, eller andra icke-selektiva metoder, är förbjuden.

Landskapsstyrelsen kan med fastighetsägarens medgivande då särskilda skäl föreligger ge tillstånd till användande av i 1 mom. avsett fångstsätt.

19 §

Begränsning av spridning av arter med främmande ursprung

Djurarter som inte utgör ett naturligt inslag i landskapets fauna får inte utan landskapsstyrelsens tillstånd släppas ut i naturen, om det finns anledning att misstänka att detta kan ge upphov till ett permanent bestånd.

Växtarter som inte utgör ett naturligt inslag i landskapets flora får inte utan landskapsstyrelsens tillstånd planteras eller sås utanför gårdar, åkrar, bebyggda eller på annat sätt specifikt ibruktagna områden eller i naturliga vattendrag, om det finns anledning att misstänka att detta kan ge upphov till ett permanent bestånd. Detta gäller inte sådan plantering eller sådd av träd som regleras i annan lagstiftning.

Om det kommer till kännedom att en djur- eller växtart av främmande ursprung sprider sig snabbt i naturen eller om det finns anledning att misstänka att den kan medföra en

hälsorisk eller ett hot mot arter som utgör ett naturligt inslag i landskapets flora eller fauna, kan landskapsstyrelsen vidta erforderliga åtgärder för att begränsa spridningen.

20 §

Handel med fridlysta arter

Det är förbjudet att utan landskapsstyrelsens tillstånd överlåta, ta emot eller på annat sätt anskaffa, saluföra eller hålla i ägo exemplar av arter som är ständigt fridlysta enligt denna lag, såvida de inte lagligen erhållits före denna lags ikraftträdande.

Förbudet i 1 mom. gäller inte djur eller deras skinn, ägg eller larver som lagligen införts till landskapet.

4 kap.

Landskapets internationella förpliktelser

21 §

Områden som bör skyddas

Landskapsstyrelsen skall upprätta en förteckning över sådana områden som bör fredas för att uppfylla landskapets internationella förpliktelser inom naturvården. Av förteckningen skall framgå ändamålet med fredningen av varje enskilt område.

När förteckningen upprättas skall berörda fastighetsägare beredas möjlighet att yttra sig. Ett område får endast i undantagsfall upptas i förteckningen mot fastighetsägarens vilja.

För områden som upptagits i en förteckning som avses i 1 mom. kan 7 § tillämpas.

Ett område som tagits upp i en förteckning som avses i 1 mom. skall så snart som möjligt skyddas. Skyddet genomförs genom att området inrättas som naturreservat enligt denna lag, fredas med stöd av jaktlagen för landskapet Åland (31/85) eller genom att avtala med fastighetsägaren om upprätthållande av en gynnsam skyddsnivå i området.

22 §

Särskilda skyddsområden och särskilda bevarandehavensområden

Landskapsstyrelsen kan förklara ett område som tagits upp i förteckningen som avses i 21 § som särskilt skyddsområde.

När Europeiska gemenskapernas kommission har slagit fast att ett område är av gemenskapsintresse skall landskapsstyrelsen förklara området som särskilt bevarandehavensområde.

23 §

Upphävande av skyddet

Skyddet av ett område som skyddats genom avtal med fastighetsägaren enligt 21 § 4 mom. kan upphävas genom tillämpning av 12 § 1 mom. Upphävande av skyddet skall ske i samråd med fastighetsägaren.

Om det i ett särskilt skyddsområde eller i ett särskilt bevarandeeområde förekommer en prioriterad livsmiljötyp (enligt bilaga I till rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (92/43/EEG)) eller en prioriterad art (enligt bilaga II till sagda direktiv) skall Europeiska gemenskapernas kommission höras innan skyddet av området får upphävas, såvida upphävandet inte kan motiveras av skäl som rör människors hälsa, betydelsefulla konsekvenser för miljön eller den allmänna säkerheten.

24 §

Förbud mot införsel till landskapet

Om det krävs av naturskyddsskäl eller för att uppfylla landskapets internationella förpliktelser kan landskapsstyrelsen förbjuda införsel till landskapet av exemplar av djur- och växtarter samt produkter som utvunnits ur sådana.

25 §

Tillståndsmyndighet vid handel med vissa skyddade arter

Landskapsstyrelsen är den förvaltningsmyndighet som avses i rådets förordning (EEG) nr 348/81 om gemensamma regler för import av valprodukter och i rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem.

5 kap.**Vård av landskapsbilden**

26 §

Skyltning i naturen

Skyltar och andra anordningar för information, reklam och liknande ändamål (reklamskyltar) får sättas upp utanför stads- eller byggnadsplanerat område om de motsvarar landskapsstyrelsens bestämmelser. Bestämmelser om reklamskyltar samt deras storlek, färgsättning, uppsättning och placering utfärdas genom landskapsstyrelsens beslut eller genom landskapsförordning.

För annonsering om sammanträden, kulturella möten, idrottstävlingar, nöjeställningar eller andra sådana sammankomster eller medborgerliga val tillämpas inte 1 mom. Detsamma gäller reklamskylt som sätts upp på byggnad eller i byggnadens omedelbara närhet och som avser verksamhet som idkas där eller varor som säljs där. Reklamskylt

som sätts upp med stöd av detta moment skall dock utformas och placeras så att den anpassas till omgivningen.

Om reklamskyltar inom stads- eller byggnadsplanerat område bestäms i kommunal byggnadsordning.

27 §

Åverkan på naturföremål

På klippor, stenblock, träd och andra naturföremål får inte skrivas, ritas, målas eller på annat sätt framställas ord, bilder eller andra tecken eller symboler, såvida syftet inte är utmärkning av farled eller skogsstämpling eller om det sker i annat lovligt syfte.

28 §

Nedskräpning

Det är inte tillåtet att skräpa ned utomhus, vare sig i naturen eller inom bebyggda områden, med glas, plåt, plast eller annat avfall. Kommunen övervakar att denna paragraf efterlevs. Om renhållning stadgas särskilt.

29 §

Förfulande av landskapsbilden

Byggnader får inte lämnas att förfalla så att de förfular landskapsbilden. Inte heller får annat material än trävaror, lantbruksprodukter eller -förnödenheter hållas upplagrade utanför område med fastställd stads- eller byggnadsplan så att landskapsbilden sedd från allmän kommunikationsled eller allmän plats förfulas.

Kommunen övervakar att denna paragraf efterlevs.

6 kap.

Täktverksamhet

30 §

Definition

Med täkt avses i denna lag tagande av sten, grus, sand, matjord, torv eller därmed jämförbara nyttigheter för bortforsling eller för lagring eller förädling på platsen.

Bestämmelserna om täkt tillämpas även på sprängningsarbete som resulterar i att betydande mängder material lösgörs.

31 §

Aktsamhetsregler

Täkt får inte öppnas på ett sådant sätt att vacker landskapsbild, betydande skönhetsvärden hos naturen eller speciella naturförekomster förstörs eller så att naturförhållandena genomgår betydande skadliga förändringar.

Täkt skall förläggas och täktverksamhet ordnas så att dess skadliga inverkan på naturen och landskapsbilden blir så liten som möjligt och att verksamheten inte för bosättningen eller miljön medför fara eller sådan olägenhet som till skäligen kostnader kan undvikas. Efter att täktverksamhet avslutats skall nödvändiga åtgärder vidtas för att återställa området.

32 §

Täkttillstånd

För öppnande av täkt krävs landskapsstyrelsens tillstånd.

Till ansökan om täkttillstånd skall fogas en täktplan enligt landskapsstyrelsens anvisningar. Täktplanen skall åtminstone innefatta en utredning om de åtgärder som kommer att vidtas för att undanröja eller begränsa företagets skadliga inverkan på naturmiljön samt för att återställa området efter att verksamheten upphört.

Täkttillstånd skall beviljas om en enligt bestämmelserna uppgjord täktplan har framlagts och täktverksamheten eller regleringen av denna inte står i strid med aktsamhetsreglerna i 31 §. Täkttillstånd kan förenas med villkor som behövs av naturvårdsskäl eller för att trygga säkerheten kring täkten. Landskapsstyrelsen kan också fordra att sökanden, innan täkt öppnas, skall ställa godtagbar säkerhet för att åtaganden enligt täktplanen fullföljs eller för att villkor som förenats med täkttillståndet fullgörs.

Innan ansökan om täkttillstånd slutligt prövas skall kommunen höras.

33 §

Undantag från kravet på täkttillstånd

Landskapsstyrelsens tillstånd enligt denna lag krävs inte för öppnande av sådan täkt som sker för husbehov eller som grundar sig på tillstånd av myndighet eller på plan som fastställts av myndighet.

Oavsett vad som stadgas i 1 mom. krävs dock täkttillstånd för öppnande av sådan husbehovstäkt som innefattar sprängningsarbete som avses i 30 § 2 mom. I enskilda fall kan landskapsstyrelsen medge undantag från kravet på täkttillstånd som avses i detta moment.

34 §

Övervakning

Landskapsstyrelsen övervakar att denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den efterlevs vid verksamhet som avses i detta kapitel. Landskapsstyrelsen kan genom överenskommelse överlåta övervakning enligt denna paragraf till kommunen.

35 §

Utövarens ersättningsskyldighet

Om verksamhet som avses i detta kapitel medför skada eller olägenhet för en annan fastighet, eller för nyttjandet av den, har fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt till fastigheten rätt att få full ersättning för detta av verksamhetsutövaren. Ersättning skall yrkas inom fem år från det att skadan eller olägenheten uppstått. Om en överenskommelse inte kan nås skall ersättningsfrågan avgöras med iakttagande i tillämpliga delar av landskapslagen om expropriation av fast egendom och särskilda rättigheter (62/79).

7 kap.

Inlösning och ersättning

36 §

Landskapets expropriationsrätt

Landskapet har rätt att för inrättande av naturreservat eller fredande av naturminne expropriera fast egendom samt att i expropriationsväg fastställa inskränkningar i ägarens rätt att nyttja sådan egendom. Innan beslut om expropriation fattas skall kommunen höras.

När fråga om expropriation uppkommer, kan landskapsstyrelsen förbjuda sådan användning av fastigheten som skulle äventyra ändamålet med expropriationen (tillfälligt åtgärdsförbud). Ett tillfälligt åtgärdsförbud enligt denna paragraf kan utfärdas för högst ett år.

37 §

Landskapets inlösningsskyldighet

När ansökan om taktillstånd har avslagits är landskapet skyldigt att lösa in området i fråga om fastighetsägaren kräver det, såvida området inte kan användas för jord- eller skogsbruk, byggande eller motsvarande ändamål som medför skälig nytta. Inlösningsskyldigheten uppstår inte förrän avgörandet i tillståndsfrågan har vunnit laga kraft.

Den kommun där området är beläget har dock rätt att i första hand lösa in område som avses i 1 mom. Landskapsstyrelsen skall omedelbart underrätta kommunen när sådant krav på inlösen har framställts. Är området enligt landskapsstyrelsens bedömning av särskild betydelse med hänsyn till naturvården tillkommer dock landskapet inlösningsrätten oberoende av kommunens inlösningsanspråk.

38 §

Landskapets ersättningsskyldighet

Medför bestämmelser som utfärdas med stöd av 15 eller 16 §§ att fastighetsägaren åsamkas olägenhet som inte är ringa, har denne rätt att av landskapet få full ersättning för olägenheten. Fastighetsägaren har emellertid inte rätt till ersättning förrän han har ansökt om tillstånd till att avvika från bestämmelserna och ansökan har avsläpits.

Medför fredningsbeslut som fattas enligt denna lag att fastighetsägaren åsamkas olägenhet som inte är ringa, har denne rätt att av landskapet få full ersättning för olägenheten. Detsamma gäller om avtal som sluts med stöd av 21 § 4 mom. medför att fastighetsägaren åsamkas olägenhet som inte är ringa.

Rätt till ersättning som fastighetsägare har enligt denna paragraf tillkommer på samma sätt innehavare av särskild rätt till fastigheten.

39 §

Landskapets ersättningsskyldighet vid tillfälligt åtgärdsförbud

Medför tillfälligt åtgärdsförbud enligt 7 § att den som har rätt till ersättning enligt 38 § åsamkas olägenhet som inte är ringa, har denne rätt att av landskapet få full ersättning för olägenheten. Om fredning inte kommer till stånd är den som har fått ersättning skyldig att betala tillbaka ersättningen för sådan olägenhet som han inte längre åsamkas.

Ersättning som erlagts enligt 1 mom. skall beaktas vid bestämmande av ersättning enligt 38 § 2 mom. så att ersättning för en och samma olägenhet endast erläggs en gång.

Medför tillfälligt åtgärdsförbud enligt 36 § att den som har rätt till ersättning enligt 38 § åsamkas olägenhet som inte är ringa, har denne rätt att av landskapet få full ersättning för olägenheten om expropriation inte kommer till stånd.

40 §

Bestämmande av ersättning

Ersättning som skall erläggas enligt denna lag bestäms genom överenskommelse mellan landskapsstyrelsen och den som har rätt till ersättningen. Om ingen överenskommelse nås skall ersättningen bestämmas genom tillämpning av landskapslagen om expropriation av fast egendom och särskilda rättigheter (62/79).

8 kap.

Straff och andra påföljder

41 §

Naturvårdsförseelse

Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet

1) olagligt vidtar åtgärder i strid med fredningsbeslut eller i strid med avtal om skydd enligt 21 § 4 mom;

2) utan erforderligt tillstånd överlåter, tar emot eller på annat sätt anskaffar, saluför eller håller i ägo exemplar av arter som är fridlysta enligt denna lag; eller

3) på annat sätt bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser skall, om det inte i denna eller annan lag föreskrivs ett strängare straff för gärningen, dömas för *naturvårdsförseelse* till böter.

42 §

Naturvårdsbrott

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot fredningsbestämmelse som avser växt- eller djurart vilken har förklarats som särskilt skyddsvärd;

2) i strid med 16 § 3 mom. ändrar en biotop vilken har förklarats som särskilt skyddsvärd;

3) utan erforderligt täkttillstånd öppnar en täkt eller påbörjar sådant sprängningsarbete som avses i 30 § 2 mom.; eller

4) i strid med 19 § i naturen planterar en växtart eller släpper ut en djurart som inte utgör ett naturligt inslag i landskapets flora eller fauna

skall, om inte överträdelsen anses vara ringa, dömas för *naturvårdsbrott* till böter eller till fängelse i högst två år.

43 §

Tvångsmedel

Den som vidtar åtgärder i strid med denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, eller som försummar att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller nämnda bestämmelser, kan av den övervakande myndigheten förbjudas att fortsätta med den rättsstridiga verksamheten eller att fullgöra sina skyldigheter inom utsatt tid. Tvångsåtgärder vidtas dock inte om det begångna felet är ringa.

Den övervakande myndigheten kan förena förbud och åläggande som meddelats med stöd av 1 mom. med vite eller med hot om utförande av det försummade på den försumliga bekostnad.

Polisen är skyldig att ge handräckning om det är nödvändigt för att avbryta rättsstridig åtgärd som avses i denna paragraf.

44 §

Förverkandepåföljd

Det som erhållits genom gärning som avses i 41 eller 42 §, eller dess värde, skall dömas förverkat till staten.

45 §

Rätt till omhändertagande

Den som har till uppgift att övervaka att denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser efterlevs har rätt att omhänderta jakt-, insamlings- och annat redskap som använts i strid med lagen eller nämnda bestämmelser. Detsamma gäller det som till äventyrs åtkommits genom användande av sådant redskap.

Redskap som avses i 1 mom. och det som åtkommits med sådana skall utan dröjsmål överlämnas till polisen.

46 §

Rätt att föranstalta om syn

Finns det skäl att anta att brott begåtts mot denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser, har den övervakande myndigheten rätt att föranstalta om syn på platsen.

Polisen är skyldig att ge erforderlig handräckning i fall som avses i 1 mom.

9 kap.**Särskilda bestämmelser**

47 §

Kungörelse av fredningsbeslut

Kungörelse om fredningsbeslut skall publiceras i tidning som är allmänt spridd i landskapet.

Fredningsbeslut som avser naturreservat skall anslås på lämpligt ställe inom området. Fredningsbeslut som avser naturminne skall anslås på lämplig plats invid skyddsobjektet.

Landskapet skall bekosta och sätta upp de anslag som avses i detta moment.

48 §

Ändringssökande

Beslut som landskapsstyrelsen fattat med stöd av denna lag kan överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Landskapsstyrelsen kan bestämma att beslut som fattats med stöd av denna lag skall iakttas trots eventuella besvär, såvida inte besvärsmyndigheten beslutar något annat.

Om sökande av ändring i beslut som kommunal myndighet fattat enligt denna lag gäller vad som stadgas i kommunallagen för landskapet Åland (/).

49 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av denna lag kan utfärdas genom landskapsförordning.

50 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den

Åtgärder för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

51 §

Övergångsbestämmelser

Genom denna lag upphävs landskapslagen av den 23 maj 1977 om naturvård (41/77). När det i andra lagar ingår en hänvisning till den upphävda lagen gäller hänvisningen denna lag efter att den trätt i kraft.

Beslut om inrättande av naturreservat och fredande av naturminne, liksom beslut som avser fridlysta och särskilt skyddsvärda arter, som fattats med stöd av den upphävda lagen förblir i kraft tills något annat bestäms med stöd av denna lag.

Täkttillstånd som landskapsstyrelsen beviljat innan denna lag träder i kraft förblir gällande under den tid som föreskrivits i respektive tillstånd. Ansökningar om täkttillstånd som är under behandling när denna lag träder i kraft skall behandlas enligt den upphävda lagen. Det som stadgas i detta moment gäller även för andra tillstånd som kan beviljas med stöd av den upphävda lagen.

Mariehamn den 22 april 1997

L a n t r å d

Roger Jansson

Föredragande ledamot

Gun Carlson